

KADERBRIEF

2023-2026

Financiële kaderbrief 2023-2026 De Wolden

Gemeente De Wolden

Bezoekadres: Raadhuisstraat 2
7921 GD Zuidwolde

Postadres: Postbus 20
7920 AA Zuidwolde

Telefoon: 14 0528
E-mail: gemeente@dewolden.nl
Internet: www.dewolden.nl

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Inleiding en leeswijzer	3
Uiteenzetting financiële positie	5
Doorrekening meerjarige investeringsplannen 2023 - 2026	10
Vermogenspositie en houdbare gemeentefinanciën	12
Ontwikkeling programma's in meerjarenperspectief	15
Programma 01 - De Wolden gastvrij, initiatiefrij & Stimulerend	15
Programma 02 - De Wolden een Veilig Thuis.....	19
Programma 03 - Duurzaam Leven in De Wolden.....	22
Programma 04 - De Wolden onderneemt.....	25
Programma 05 - De Wolden aantrekkelijk & aangesloten.....	27
Programma 06 - De Wolden ontwikkelt met kleur en talent	33
Programma 07 - Gezond Meedoen	36
Programma 08 - De Wolden actief en opgeruimd.....	40
Programma 09 - Diverse financiële zaken De Wolden incl. SWO	40
Overige financieel-technische aspecten	49
Bijlagen	53
Bijlage 1 Overzicht van de 'Algemene reserve (incl. specificatie al geormerkte bedragen)	53
Bijlage 2 Samenstelling post onvoorziene uitgaven	55
Bijlage 3 Overzicht gemeentelijke woonlasten	57
Bijlage 4 Meerjarig investeringsprogramma	59
Bijlage 5 Financiële kengetallen 2022 van de gemeente (site BZK)	63
Bijlage 6 Lijst met producten per programma	65

Inleiding en leeswijzer

Geachte leden van de raad,

Op 16 maart 2022 zijn de gemeenteraadsverkiezingen gehouden. Inmiddels zijn de coalitie-onderhandelingen afgerond en is een nieuw college van burgemeester en wethouders gevormd voor de bestuursperiode 2023-2026. Hieraan ligt een college- en raadsprogramma ten grondslag. Ook is medio maart jl. ten behoeve van de coalitie-onderhandelingen een overdrachtsdocument aan de partijen ter beschikking gesteld.

Met de raad is afgesproken om geen gebruikelijke kadernota voor 2023 samen te stellen, dit vanwege de gemeenteraadsverkiezingen en het niet tijdig beschikbaar hebben van het coalitie-akkoord. Ook is afgesproken dat we zo goed mogelijk wel de financiële kaders aangeven voor de opstelling van de programmabegroting 2023. Deze kaders biedt het college u aan in deze 'Financiële kaderbrief 2023-2026'. Hierin zijn dus per programma geen nieuwe speerpunten van beleid en investeringen opgenomen, of er is al sprake van een eerder genomen besluit (b.v. het fietsplan), of het gaat om een onontkoombare mutatie (b.v. bijdragen Verbonden Partijen). Wel heeft het hiervoor bedoelde overdrachtsdocument daarnaast als input gediend voor deze kaderbrief.

Het college vraagt de raad om kennis te nemen van de inhoud van deze financiële kaderbrief.

Het college gaat in het najaar bij de begroting verder in op de speerpunten die per jaar voortvloeien uit het nieuwe collegeprogramma. Deze kaderbrief komt te vroeg om daar al gedetailleerd op in te gaan, evenals op de financiële gevolgen daarvan.

Naast het globale meerjarig financieel kader, dat bestaat uit een overzicht van de exploitatie-uitkomsten 2023-2026, vermelden we ook enige andere onontkoombare zaken en risico's in deze kaderbrief. Hierin zijn dus ook de nodige Pm-posten opgenomen, omdat nadere specifieke informatie nog ontbreekt.

De jaarschijf 2026 voor de komende begrotingsperiode voegen we definitief toe bij de samenstelling van de programmabegroting 2023-2026. Dan zijn ook de meerjarige cijfers betreffende de kapitaallasten en dergelijke beschikbaar.

In het verleden hebben wij meermalen beoordeeld hoe zwaar de schulden op de begroting van De Wolden drukken en hoe dit zich verhoudt tot landelijke financiële kengetallen.

Op basis van die aannames is destijds afgesproken dat we een investeringsplafond voor de periode t/m 2023 aanhouden van gemiddeld € 4,0 miljoen per jaar.

Vanzelfsprekend is het noodzakelijk om te beoordelen wat deze kengetallen zijn op basis van de meest actuele cijfers. En welke ruimte er is voor nieuw beleid en welke risico's er zijn. Het college zal u dan ook in het komende najaar bij de begrotingsbehandeling hierover nader informeren.

De voorliggende kaderbrief is verder als volgt opgebouwd. Na deze inleiding en leeswijzer geeft het college vervolgens een uiteenzetting van de actuele financiële positie van de gemeente. Daarbij gaan we zijdelings in op het rekeningresultaat 2021, de begroting 2022 en het meerjarige beeld 2023-2026. Ook zijn de laatste ontwikkelingen over de algemene uitkering uit het gemeentefonds vermeld.

Vervolgens is in een afzonderlijke paragraaf aandacht besteed aan het bij de begroting 2023-2026 nog samen te stellen en door te rekenen meerjarige investeringsplan en welke aspecten daarbij een rol spelen. Tenslotte behandelen we in dit hoofdstuk de financiële risico's, de reserves & voorzieningen (vermogenspositie) en het onderwerp 'houdbare gemeentefinanciën'.

Hierna beschrijft het college een aantal bekende (wettelijke) ontwikkelingen per programma. Daarbij is (waar mogelijk) in zogenoemde speerpunten aangegeven wat deze plannen (financieel) betekenen, zowel incidenteel als structureel in meerjarenperspectief. In sommige situaties kunnen we speerpunten en ontwikkelingen uitwerken binnen bestaande budgetten van de exploitatiebegroting. Deze hebben dan geen invloed op de berekende saldi.

Daarna behandelt het college enkele specifieke financieel-technische aspecten, zoals de uitgangspunten voor het opstellen van de ramingen van de (programma-)begroting 2023. Naast de rentevisie en ontwikkelingen over de tarieven en heffingen, noemen we de criteria die gelden voor de beoordeling van nieuwe plannen en/of investeringen. De raad heeft in het verleden aangegeven deze criteria als hulpmiddel te gebruiken bij het stellen van prioriteiten over nieuwe uitgaven en de uit te voeren investeringen.

Bijlagen

Deze kaderbrief 2023 bevat zes bijlagen. Dit zijn achtereenvolgens:

Bijlage 1 - Overzicht van de 'Algemene reserve (incl. specificatie al geormerkte bedragen);

Bijlage 2 - Samenstelling post onvoorziene uitgaven;

Bijlage 3 - Overzicht gemeentelijke woonlasten;

Bijlage 4 - Meerjarig investeringsprogramma;

Bijlage 5 - Financiële kengetallen 2022 van de gemeente (site BZK);

Bijlage 6 - Lijst met producten per programma.

Uiteenzetting financiële positie

Inleiding

In dit hoofdstuk gaat het college in op de uitkomsten van de voorlopige jaarrekening 2021. We beperken ons in dit hoofdstuk nu voornamelijk tot de financiële uitkomst hiervan. In een afzonderlijk voorstel aan de raad gaan we te zijner tijd in op de mogelijke bestemming van het voordelige resultaat. Overigens is in het verleden al door de gemeenteraad besloten de voordelige exploitatiesaldi te willen reserveren en te storten in de algemene reserve. Op basis hiervan ligt het voor de hand een nadelig saldo te dekken door een onttrekking aan deze reserve.

Ook kijken we in dit hoofdstuk terug op de begrotingsbehandeling 2022 en de besluiten die de raad heeft genomen in de vergadering van 4 november 2021.

Vervolgens gaat het college in op de financiële vooruitzichten voor de begrotingsperiode 2022 – 2026, inclusief de ontwikkelingen over de algemene uitkering uit het gemeentefonds.

Tenslotte behandelen we de mogelijke inzet van incidenteel geld onder de kop 'Vermogenspositie – reserves & voorzieningen'.

Rekeningresultaat 2021

Op het moment van het schrijven deze kaderbrief heeft de accountant de controle van de jaarrekening 2021 grotendeels afgerond. Dit betekent dat wij op basis van de tot nu toe geproduceerde cijfers, een voorlopig positief rekening resultaat kunnen melden van afgerond € 4,0 miljoen. Wel is het mogelijk dat er nog correcties na de accountantscontrole en overige aanvullende mutaties kunnen plaatsvinden. De uitkomsten van de jaarrekening 2021 werken deels door in 2022 en volgende jaren. Het betreft hier dan structurele gevolgen van de jaarrekening.

Als bedragen uit de jaarrekening 2021 structureel doorwerken, houden we hiermee rekening in de cijfers van de nog op te stellen begroting 2023. Dit tenzij ze al in de primitieve begroting (inclusief wijzigingen) 2022 structureel zijn verwerkt.

Bestemming rekeningresultaat 2021

Bij de aanbidding van de primitieve begroting 2021 hebben we de raad meegedeeld dat we rekening hielden met een tekort 2021 van ruim € 1.575.000. Na de begrotingswijzigingen t/m nr. 7 (inclusief tussentijdse bestuursrapportage) was het saldo bijgesteld naar € 355.946 negatief. Inclusief verrekening van de restant raming op de post onvoorzien uitgaven van afgerond € 73.509, bedroeg het geraamde tekort destijds € 282.437.

Na de samenstelling is dus gebleken dat de jaarrekening 2021 sluit met een resultaat van afgerond € 4,0 miljoen voordelig. Voor een nadere toelichting op het verloop hiervan verwijzen we naar de betreffende Jaarstukken 2021.

Zoals we hiervoor al hebben gemeld bij de inleiding jaarrekening 2021, stelt het college voor het voordelig resultaat toe te voegen aan de algemene reserve. Mogelijk dat bij de behandeling en vaststelling van de jaarrekening in de raad nog aanvullende voorstellen komen voor een specifieke bestemming van een deel van het jaarresultaat 2021.

Voor aanvullende informatie over de reserves en voorzieningen verwijzen wij naar het onderdeel 'Vermogenspositie en houdbare gemeentefinanciën' en naar de gelijktijdig bij deze kaderbrief aangeboden 'Nota reserves & voorzieningen 2023-2026'.

Begroting 2022

De programmabegroting 2022 is behandeld in de raadsvergadering van 4 november 2021. Na besluitvorming was het voordelig saldo 2022 bepaald op € 52.404 (conform pagina 8 van de bijbehorende aanbiedingsbrief 2022).

Het saldo binnen de exploitatiebegroting 2022 bedraagt op dit moment inclusief de vastgestelde begrotingswijzigingen (t/m nr. 5) vooralsnog ± € 985.000 **voordelig**. Hierin is de structurele doorwerking vanuit de jaarrekening 2021 nog niet verwerkt. Over de verdere gevolgen van de mutaties op het saldo 2022 informeren wij u in de nog te verschijnen kwartaal nieuwsbrieven en de bestuursrapportage 2022.

De Programmabegroting 2022 met bijbehorende stukken, waaronder het vaststellingsbesluit, zijn vervolgens tijdig ter goedkeuring aan de provincie voorgelegd.

Gedeputeerde Staten hebben ons eveneens op 21 december 2021 medegedeeld dat de begroting 2022 van De Wolden, na een toets op hoofdlijnen, materieel in evenwicht is.

Hierbij heeft de provincie het volgende overwogen:

1. De begroting 2022 en jaarrekening 2020 zijn tijdig toegestuurd.
2. De begroting 2022 is naar het oordeel van de provincie structureel en reëel in evenwicht.

De provincie gaat er van uit dat de door de gemeenteraad genomen ombuigingsmaatregelen in het sociaal domein d.d. 24 juni 2021, zijn verwerkt in de begroting. Zij gaat er verder vanuit dat de in de begroting en meerjarenraming op programmaniveau opgenomen bezuinigingsmaatregelen daadwerkelijk zullen leiden tot de beoogde besparingen. Voorts dienen er aanvullende maatregelen te worden genomen indien mocht blijken dat de bezuinigingen niet het gewenste effect opleveren, dan wel in de praktijk niet volledig realiseerbaar zijn.

Medio 2022 verricht de provincie (zoals gewoonlijk) aan de hand van het financieel toezichtkader nader onderzoek naar de begroting 2022, dit inclusief de voortgang en het verdere verloop van de bezuinigingsmaatregelen. De resultaten hiervan wil de provincie graag in samenhang met bijvoorbeeld deze Kaderbrief 2023 met de raad bespreken, net als het accountantsrapport bij de jaarrekening 2021. Normaal gesproken vindt dit jaarlijks terugkerende gesprek tussen de provincie en een delegatie van de gemeenteraad in de zomer plaats. Ook de portefeuillehouder financiën, de griffier en ambtelijke ondersteuning zijn daarbij aanwezig.

Financieel meerjarenbeleid 2023 - 2026

Volgens het begin dit jaar verschenen rapport n.a.v. de gemeentelijke jaarrekeningen 2020, van BDO Accountants & Adviseurs (BDO), scoren alle Drentse gemeenten op financieel vlak een voldoende, waarbij De Wolden zelfs het cijfer 10 werd toegekend. Conclusies en aanbevelingen die daarbij genoemd worden:

Belangrijkste conclusies

- Incidentele voordelen maskeren onderliggende (structurele) problemen;
- Begrotingen van gemeenten zijn onvoldoende voorspelbaar;
- Investerings van gemeenten blijven achter;
- Roep om investeringen in woningbouw neemt toe, maar is niet zichtbaar;
- Sociaal domein drukt zwaarder dan ooit op de jaarrekening;
- Gemeentelijke belastingen zijn gestegen om tekorten terug te dringen.

Belangrijkste aanbevelingen

- Overheden hebben een lange termijnvisie nodig en stabiliteit vanuit het Rijk;
- Gemeenten moeten kritisch zijn over het accepteren van opgaven;
- Herijk de manier waarop gemeenten worden gefinancierd;
- Weerbaarheid en wendbaarheid vergroten;
- De energietransitie vraagt om een gezamenlijke aanpak;
- Toenemende digitalisering en uitbreidend takenpakket vragen om een bedrijfsmatig fundament.

Om het cijfer 10 van De Wolden meer in perspectief te zetten, wordt hieronder ingezoomd op de gemeentelijke financiën van De Wolden.

Het financieel meerjarenperspectief dat bij de meerjarenbegroting 2022-2025 is vastgesteld, vormt het startpunt voor de komende jaren. Sinds de vaststelling van deze begroting zijn er aanvullende financiële mutaties en ontwikkelingen (geweest), maar niet alles kon al in harde cijfers worden vertaald. Voor de opstelling van de programmabegroting 2023 later dit jaar wordt de organisatie gevraagd om de (autonome) financiële mutaties aan te leveren. Ook zullen dan de gevolgen van het coalitieakkoord zoals dat na de verkiezingen is opgesteld, waar mogelijk worden verwerkt.

Onderstaand overzicht geeft door het groot aantal pm-posten een onvolledig beeld maar is wel richtinggevend. Daarbij is de ontwikkeling van de inkomsten vanuit het gemeentefonds een onzekere factor, hoewel de meest recente berichten uit Den Haag wijzen op een groeiende bijdrage. Het meerjarig sluitend houden van de begrotingssaldi blijft een aandachtspunt.

Voor alle duidelijkheid, er is in onderstaande cijfers (nog) geen rekening gehouden met het jaarrekeningresultaat 2021.

Het onderstaande financieel overzicht geeft een meerjarige doorkijk op hoofdlijnen van de voorlopig berekende financiële uitkomsten van de gemeentelijke exploitatie. De geraamde exploitatiesaldi voor de komende jaren zijn (zie ook onder de inleiding):

Meerjarenperspectief 2023-2026				
	2023	2024	2025	2026
Saldo in meerjarenperspectief t/m wijziging 5/2022	108.328 V	68.909 N	392.355 V	392.355 V
Mutaties kaderbrief 2023-2026:				
- De Wolden gastvrij, initiatiefrijk en stimulerend	73.000 N	73.000 N	73.000 N	73.000 N
- De Wolden een veilig thuis	155.735 N	85.735 N	85.735 N	85.735 N
- Duurzaam leven in De Wolden	152.585 N	138.000 N	138.000 N	138.000 N
- De Wolden onderneemt	22.426 N	2.426 N	2.426 N	2.426 N
- De Wolden aantrekkelijk en aangesloten	509.242 N	524.254 N	524.148 N	531.042 N
- De Wolden ontwikkelt met kleur en talent	38.643 N	38.200 N	38.163 N	38.525 N
- Gezond meedoen in De Wolden	146.671 N	117.728 N	147.900 N	185.731 N
- De Wolden actief en opgeruimd	-	-	-	-
- Diverse financiële zaken De Wolden, incl. SWO	798.997 V	1.420.925 V	1.561.096 V	370.048 N
Actuele tussenstand exploitatieresultaten	190.977 N	372.673 V	944.079 V	1.032.152 N

Aan de hierboven vermelde eindsaldi kunnen geen definitieve conclusies worden verbonden, o.a. door:

- de onzekerheden uitkomsten meicirculaire 2022 gemeentefonds;
- het ontbreken van de financiële gevolgen van het gemeentelijk coalitieakkoord;
- dat niet alle loon- en prijsstijgingen en overige uitzettingen van b.v. verbonden partijen, diverse stichtingen en overige maatschappelijke organisaties in deze kaderbrief konden worden verwerkt.

Ontwikkelingen algemene uitkering

Bij de afweging om dekkingsmiddelen aan te wijzen voor het eventueel opvangen van mogelijke exploitatietekorten in de komende jaren, is het noodzakelijk een beeld te hebben van de meest in het oog springende beleidsontwikkelingen en risico's. Daarnaast is van belang hoe de belangrijkste inkomstenbron van de gemeente, namelijk de algemene uitkering uit het gemeentefonds, zich ontwikkelt.

In dit document is rekening gehouden met de informatie uit de september- en decembercirculaire 2021. Ook is een voorlopige schets opgenomen betreffende uitkomsten van het nieuwe Regeerakkoord voor de komende jaren en is onlangs bekend geworden dat de (herijking) van het nieuwe verdeelmodel van het Gemeentefonds per 1 januari 2023 wordt ingevoerd (Maartbrief 2022 d.d. 6 april 2022 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken). Het gaat hier om aanzienlijke bedragen. Hoewel het noodzakelijk is de uitkomsten hiervan nader te duiden en er bij de komende meicirculaire meer informatie bekend wordt, is in bovenvermeld overzicht vooralsnog wel rekening gehouden met deze extra middelen. We stellen ons voor de raad hierover in de aanloop naar de behandeling van deze kaderbrief aanvullend te informeren.

Zolang er over de belangrijkste inkomstenbron onvoldoende duidelijkheid bestaat, is het gewenst voorzichtigheid in acht te nemen als het gaat om nieuwe verplichtingen. Het is lastig een financieel verantwoord meerjarig beleid uit te stippelen terwijl sprake is van een wisselende inkomstenstroom uit Den Haag dan wel omdat essentiële informatie ontbreekt.

Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen

De bijdrage aan de Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen, die hoofdzakelijk uit loonkosten bestaat, is bepaald op basis van de laatst afgesloten cao die afloopt op 1 januari 2023. De bijdrage **2023** genoemd in de meerjarenbegroting 2022-2025 (blz. 18 en 22) van de SWO, was berekend op € 17.212.543. De gevolgen van de lopende cao alsmede van de vastgestelde mutaties uit de gemeentebegroting 2022-2023 brengen de geraamde bijdrage voor 2023 op € 18.359.968. Hierbij is rekening gehouden met correcties wegens vervallen ramingen incidentele bedragen 2022, cao-aanpassingen 1-1-2022 en 1-1-2023, inbreng budget huisvesting openbare werken en enkele structurele uitzettingen als weergegeven onder programma 9 - Overhead. In de inmiddels opgestelde 'Begroting 2023' van de SWO is eveneens met deze bijdrage rekening gehouden.

De kostenstijging als gevolg van de (verwachte) cao-aanpassing per 1-1-2022 en 1-1-2023 is in de hiervoor genoemde bijdrage dus (2023 als stelpost 2%) meegenomen. Verwacht mag worden dat er door de stijging van de gemeentefondsuitkering ingaande 2022 (gedeeltelijke) compensatie door het Rijk plaatsvindt. Voor zover er bij de behandeling van de kaderbrief en begroting 2023-2026 in juni a.s. eventuele aanvullende middelen voor formatie-uitbreiding worden toegekend, zullen deze de uiteindelijke bijdrage van De Wolden aan de SWO verder doen toenemen.

Naast de hiervoor al beschreven financiële onderwerpen is het goed nog de volgende aanvullende kanttekeningen te maken.

Actualisatie kapitaalgoederen

De provincie Drenthe heeft tijdens het jaarlijkse gesprek met een afvaardiging van de gemeente, waaronder enkele raadsleden, aandacht gevraagd voor de noodzakelijke actualisatie van de onderhoudsplannen kapitaalgoederen. Meerdere van deze plannen zijn namelijk ouder dan vijf jaar en dat betekent dat de raad een herziening c.q. actualisatie daarvan dient vast te stellen. Ook het BBV schrijft voor dat de houdbaarheidsgrens niet mag worden overschreden. In de paragraaf 'Onderhoud kapitaalgoederen' van de begroting 2022-2026 (blz. 114) is hiervoor ook aandacht gevraagd. De verwachting is wel dat de jaarlijkse storting in de 'Onderhoudsvoorziening groot onderhoud gebouwen' moet worden verhoogd. Ten tijde van het samenstellen van dit document was dit nog onderhanden.

Decentralisaties sociaal domein

De gemeente hanteert als standpunt dat de drie grote taakdecentralisaties (WMO, Participatiewet en Jeugdzorg) zoveel mogelijk een budgettair neutraal karakter moeten hebben. Dat wil zeggen dat we het willen doen met de middelen die we hiervoor van het Rijk ontvangen. Er moet echter rekening mee worden gehouden dat er sprake is van open-einde-budgetten en ook dat bijsturing niet altijd eenvoudig is.

Bouwgrondexploitatie

De verwachte afzet van bouwrijpe grond is sterk afhankelijk van de economische ontwikkelingen. Daarnaast is in de exploitaties gerekend met een structurele toerekening van eigen uren. Deze bedraagt structureel, samen met de toerekening aan de grote projecten, afgerond € 285.000.

Grote projecten

Ultimo 2021 was de stand van de lopende investeringskredieten afgerond € 15,2 miljoen. Samen met de nieuwe investeringen 2022 ad € 4,4 miljoen, bedraagt het totaal van de nog af te ronden projecten een bedrag van afgerond € 19,6 miljoen. Met de financiële gevolgen hiervan is in de meerjarenramingen rekening gehouden.

Overige ontwikkelingen

Met een aantal overige onderwerpen dient bij de opstelling van de komende meerjarige begroting 2023-2026 ook rekening te worden gehouden. Het betreft dan o.a. in willekeurige volgorde:

- Gevolgen van de Covid-19-crisis op de langere termijn.
- Bijstelling van bijdragen aan de verbonden partijen.
- Structurele invulling na 2022 van 'Initiatiefrijke De Wolden'.
- Financiële gevolgen van het Integraal Huisvestings Plan onderwijs.
- Bestrijding en opruiming van drugspanden.
- Invoering/uitvoering van de Omgevingswet.
- Maatregelen rondom Klimaat en Energie.
- Woningbouwopgave.
- Verduurzaming van de bestaande woningvoorraad en het gemeentelijk vastgoed.
- Prijsontwikkelingen als gevolg van stijgende energiekosten.

Nieuw beleid

Definitieve besluitvorming over speerpunten en wensen van nieuw beleid vindt plaats bij de behandeling van de programmabegroting 2023 - 2026 in november van dit jaar. Dan is naar verwachting ook de laatste informatie over de algemene uitkering bekend.

Conclusie

Vanzelfsprekend actualiseren wij de financiële situatie in de aanloop naar de samenstelling van de programmabegroting 2023-2026. Hierbij houden we rekening met de laatste aanvullende informatie zoals:

- Financiële doorwerking gemeentelijke coalitieakkoord 2023-2026.
- Ontwikkeling kapitaallasten (o.a. renteniveau).
- Gevolgen meicirculaire gemeentefonds.
- Loon- en prijscompensatie diverse budgetten.
- Nieuwe ramingen verbonden partijen (w.o. de SWO).
- Bijstelling overige subsidies en bijdragen derden en budgetten sociaal domein, etc.
- Toerekening kosten afval en riolering.

Samenvattend stellen wij ons voorbij het opstellen van de programmabegroting 2023-2026 rekening te houden met de volgende zaken.

Financieel beeld voor de komende jaren:

- De voorlopige exploitatiesaldi zijn meerjarig mogelijk niet sluitend;
- Er bestaat onzekerheid over de ontwikkeling van de Algemene Uitkering;
- Er zijn grenzen aan de houdbaarheid van de huidige gemeentefinanciën;
- Er ligt een opgave rond de afwikkeling van bestaande investeringen.

Overige risico's:

- Realisatie van de reeds afgesproken ombuigingen, o.a. sociaal domein;
- Risico's grondexploitatie (o.a. nieuwe bedrijventerreinen);
- Beperkte mogelijkheden voor nieuwe bezuinigingen;
- Autonome ontwikkelingen.

Koers voor de toekomst:

- Duurzaam materieel evenwicht aanbrengen en houden in de exploitatiebegroting;
- Alleen structurele lasten als er structurele dekking is;
- Integrale afweging van ambities en investeringen;
- Bestaande en lopende investeringsprojecten afwickelen;
- Overweging van de instandhouding van bestaande voorzieningen;
- Actualisering onderhoudsplannen met bijbehorende budgetten en kwaliteitsniveau;
- Afspraken maken over het (maximale) belastingniveau;
- Eventuele inzet van de algemene reserve tot een acceptabel minimumniveau;
- Sturen op een structurele houdbaarheid van de gemeentefinanciën.

Tenslotte maken we dus een voorbehoud over de structurele effecten van de algemene uitkering in relatie tot de inspanningsverplichting op grond van het beleid van het Rijk, o.a. de klimaatdoelstellingen, woningbouwopgave, opvang vluchtelingen, etc. Indien mogelijk zullen wij zo spoedig mogelijk na het verschijnen van de meicirculaire 2022 de raad hierover van aanvullende informatie voorzien.

Doorrekening meerjarige investeringsplannen 2023 - 2026

Inleiding

De gemeentelijke investeringen zijn in twee hoofdcategorieën in te delen:

1. Programma-investeringen (beleid).
2. Investeringen in bedrijfsmiddelen (apparaat).

De volgende gemeentelijke investeringen kunnen zich voordoen:

1. Investeringen met een economisch nut.
2. Investeringen met een maatschappelijk nut.
3. Langlopende geldleningen.
4. Deelnemingen.
5. Bijdragen in vaste activa van derden.
6. Bouwgrondexploitatie.

Sinds de laatste wijziging van het BBV activeren we alle investeringen en schrijven deze meerjarig af ten laste van de exploitatie. Dat geldt niet voor investeringen van voor 2017, deze hoeven we niet meerjarig af te schrijven. Zij hebben veelal een maatschappelijk nut en zijn meestal ineens afgeboekt ten laste van de 'Reserve investeringsprojecten'. Dit gebeurt vaak ook met andere eenmalige budgetten die we in de kadernota of begroting aanvragen.

Voor meer informatie over deze reserve verwijzen we naar hetgeen is vermeld in het onderdeel 'Vermogenspositie en houdbare gemeentefinanciën' hierna.

Typen gemeentelijke investeringen

Programma-investeringen

Bij programma-investeringen gaat het om projecten met een (grote) politiek-maatschappelijke impact, die veelal tot stand komen op basis van bestuurlijk strategische keuzes.

De belangrijkste kenmerken zijn:

1. Afhankelijk van de financiële ruimte is er jaarlijks een bedrag beschikbaar voor kapitaallasten;
2. De voortgang volgen we via tussentijdse rapportages conform de budgetcyclus;
3. Besluitvorming vindt plaats door de raad (budgetrecht).

Tot de programma-investeringen rekenen we bijvoorbeeld de investeringen in het kader van de (sociale) veiligheid, verkeer en vervoer, recreatieve voorzieningen, sport-, cultuur- en wijkvoorzieningen, volksgezondheid (riolering).

Bedrijfsmatige investeringen

Bedrijfsmatige investeringen zijn investeringen die betrekking hebben het functioneren van de organisatie. Dit zijn de bedrijfsmiddelen, welke nodig zijn voor het uitvoeren van onze gemeentelijke taken. Enkele voorbeelden zijn de bedrijfsgebouwen, technische installaties, inrichting, etc.

Belangrijke kenmerken hierbij zijn:

1. Dekking nieuwe en vervangingsinvesteringen gebeurt uit vrijvallende kapitaallasten;
2. Vrijvallende kapitaallasten zijn in beginsel beschikbaar (uitgezonderd gebouwen);
3. Niet benutte vrijvallende kapitaallasten kunnen we incidenteel inzetten.

Relatie met de Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen

Om de continuïteit van de bedrijfsvoering te garanderen, is het noodzakelijk dat er voldoende middelen in de begroting aanwezig zijn om vervangingsinvesteringen te plegen. Hiervoor zijn in de meerjarenraming enkele stelposten opgenomen. Sinds 2015 loopt het merendeel van deze investeringen via de Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen. Omdat ook de bestaande boekwaarden en bijbehorende stelposten zijn overgedragen, vindt ook vrijval van kapitaallasten plaats binnen de SWO.

Meerjarig investeringsplan 2023 - 2026

De programma-investeringen vanaf 2018 zijn samengevat en geactualiseerd in het overzicht, opgenomen als bijlage bij deze kaderbrief.

Het vertrekpunt bij het bepalen van de budgettaire ruimte is dat we de structurele tegenvallers in de exploitatie tot op zekere hoogte in de toekomst kunnen opvangen. Dat bepaalt dus in belangrijke mate de toekomstige financiële ruimte voor nieuwe investeringen.

Bij de samenstelling van de begroting 2020 - 2023 is een gemiddeld investeringsplafond van € 4,0 miljoen per jaar als uitgangspunt genomen. Afhankelijk van de financiële mogelijkheden is dit plafond voor het college echter ook 'richtinggevend' voor de jaren daarna.

De bedragen voor afvalinzameling en -verwerking en rioleringswerken, blijven buiten het investeringsplafond van € 4,0 miljoen per jaar, omdat tegenover de lasten in principe 100% kostendekkende heffingen staan. Hetzelfde geldt min of meer ook voor bedrijfsmatige investeringen (uit vrijval kapitaallasten SWO en/of stelpost kapitaallasten en verstrekking van rente dragende leningen (zonne-, duurzaamheids- en verzilverleningen). Ook de benodigde exploitatiebudgetten (t/m 2022) voor 'Initiatiefrijke De Wolden' blijven buiten dit plafond, omdat de dekking vooralsnog ineens plaatsvindt ten laste van de algemene reserve.

We denken dat we de lasten van de in bijlage vermelde investeringen financieel kunnen opvangen in de komende 4-jarenschijf (t/m 2026). Dit op basis van de financiële situatie zoals die is bepaald bij de behandeling van de begroting 2022.

Het spreekt voor zich dat nieuwe (uitbreidings)investeringen structurele rente- en afschrijvingslasten met zich meebrengen. Daarnaast zijn er mogelijk ook andere exploitatielasten mee gemoeid, zoals extra onderhoudskosten en dergelijke.

In de bijlage zien we welke investeringen in welk jaar zijn benoemd en dat per saldo de ruimte van de € 4 miljoen per jaar t/m 2023, nagenoeg is ingevuld. Verder zien we dat er voor de latere jaren enkele investeringen zijn opgevoerd. Vanaf 2024 is in de huidige meerjarige begroting geen budget opgenomen voor nieuwe investeringen (blz. 98/99 begroting 2022 en blz. 8 bijbehorende aanbiedingsbrief).

Wil de raad ook na 2023 gedurende een aantal jaren bijvoorbeeld € 4 miljoen jaarlijks vrijmaken voor nieuwe investeringen, dan moet de gemeente daar aanvullend extra geld voor lenen. Hierdoor wijzigt vanzelf ook de schuldquote, de solvabiliteit en mogelijk het kengetal 'exploitatie ruimte'.

Voor de uit deze investeringen voortvloeiende lasten en overige extra structurele uitgaven, moet de gemeente vervolgens structurele dekkingsmiddelen aanwijzen. Hierbij kan gedacht worden aan:

- Structurele bezuinigingen, al dan niet na een kerntakendiscussie;
- Oud voor nieuw oud beleid;
- Heroverweging van bestaande, maar nog niet afgewikkelde investeringen;
- Verhoging van de onroerendezaakbelastingen (1% extra verhoging levert afgerond een bedrag op van ± € 50.000).

Ook behoort een extra beroep op een deel van de algemene reserve tot de mogelijkheden, bijvoorbeeld om (een deel van) de extra kapitaallasten (afschrijving) of incidentele budgetten te dekken. Het is wel zo dat een extra beroep op de algemene reserve van invloed is op het weerstandsvermogen van de gemeente.

Na oplevering van het nieuwe coalitieakkoord wordt een totaalbeeld opgesteld van de noodzakelijke en gewenste investeringen voor b.v. de komende 4-5 jaar. De planning van de nieuwe investeringen vindt plaats bij de samenstelling van de programmabegroting 2023-2026. Dan zullen ook de bijgestelde kapitaallasten bekend zijn. In deze kaderbrief is hierop geanticipeerd door wel alvast een jaarlijkse stelpost van € 220.000 voor kapitaallasten te benoemen.

Vermogenspositie en houdbare gemeentefinanciën

Vermogenspositie

De hoogte en samenstelling van de reserves en voorzieningen is van belang voor de beoordeling van de vermogenspositie van de gemeente.

Volgens de concept nota reserves & voorzieningen 2023-2026 bedraagt het totaal van de reserves en voorzieningen per 1 januari 2023 € 41,7 miljoen (stand 1-1-2022 was € 42,7 miljoen).

Gespecificeerd is het beeld per 1-1-2023:

1. Algemene reserves	€	20.632.000
2. Bestemmingsreserves	€	16.971.000
3. Voorzieningen	€	4.129.000
Totaal	€	<u>41.732.000</u>

Hier is geen rekening gehouden met het resultaat van de jaarrekening 2021.

De verwachte ontwikkeling van de **algemene reserve** in de komende jaren is onder de bijlagen weergegeven.

Gemeenten moeten een 'weerstandscapaciteit' (buffer) hebben om risico's te kunnen opvangen.

Bij de incidentele weerstandscapaciteit kijken we naar de vrij besteedbare reserves. Dat zijn de algemene reserves exclusief die voor de bouwgrondexploitatie en gecorrigeerd voor de activa met een maatschappelijk nut. Grofweg betekent dit dat de incidentele weerstandscapaciteit voor De Wolden per 1-1-2023 ruim € 9,6 miljoen bedraagt.

De bij de *begroting 2022* berekende risico's zijn bepaald op afgerond € 5,0 miljoen, zodat er een 'vrije ruimte' is van ruim € 4,6 miljoen. Op basis hiervan is deze ratio berekend als 1,9 (= ruim voldoende). Een ratio van 1,0 wordt als 'voldoende' aangemerkt.

Inzet van- en onttrekking aan de algemene reserves is vrij. Het betekent echter wel dat bij aanwending hiervan we mogelijk aanvullende financieringsmiddelen moeten aantrekken. Dit heeft dan rentelasten tot gevolg. Hierdoor stijgt het zogenoemde 'omslagpercentage' (nu 0,4%) waardoor de aan alle andere taakvelden toe te rekenen kapitaallasten stijgen. Een bijkomend gevolg is dat de schuldpositie van de gemeente wijzigt en dat is van invloed op de financiële kengetallen. Door de situatie op de kapitaalmarkt zijn de rentegevolgen op dit moment beperkt, hoewel de rente wel stijgende is.

Inmiddels is de focus vooral komen te liggen op de vraag welke (on)mogelijkheden er zijn om welk deel van de algemene reserve nog verder in te zetten voor de dekking van gemeentelijke uitgaven (investeringen en/of – incidentele – exploitatielasten).

De herziene 'Nota reserves & voorzieningen 2023-2026' is voor de raad bij de stukken ter vaststelling toegevoegd. De daaruit voortvloeiende gevolgen (mutaties) voor 2022 zullen waar nodig worden verwerkt in de eerstvolgende bestuursrapportage.

Houdbare gemeentefinanciën/financiële kengetallen

Gemeenten moeten aandacht besteden aan de financiële kengetallen, omdat deze een goed beeld geven van de financiële positie en dus van betekenis zijn voor de weerbaarheid en wendbaarheid. Daarmee kan de raad beter haar oordeel over een structureel en reëel sluitende begroting onderbouwen.

De vijf verplichte kengetallen zijn:

1. Netto schuldquote.
2. Solvabiliteitsratio.
3. Grondexploitatie.
4. Structurele exploitatieruimte.
5. Onbenutte belastingcapaciteit.

Bekend is dat de kengetallen communicerende vaten zijn, waarbij enkele een stoplichtfunctie (rood-oranje-groen) hebben en de andere een signaalfunctie. We beoordelen de kengetallen dan ook in samenhang, omdat een afzonderlijk kengetal niet zoveel zegt over de financiële positie. Daarnaast zijn wij ons ervan bewust dat de uitkomsten weliswaar momentopnames zijn, maar dat ze ook een voorspellend karakter hebben.

Samenvattend is het beeld **op grond van de Begroting 2022**:

Omschrijving	2020 Rek.	2021 Rek. *)	2022 Begr.	2023 Begr.	2024 Begr.	2025 Begr.
1A - Netto schuldquote	29%	18%	70%	66%	64%	61%
1B - Idem gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	29%	6%	55%	51%	49%	47%
2 - Solvabiliteitsratio	59%	59%	40%	40%	40%	40%
3 - Grondexploitatie	0,1%	1,3%	0,1%	1,0%	1,0%	1,0%
4 - Structurele exploitatieruimte	1,0%	0,2%	0,2%	0,2%	-0,1%	0,4%
5 - Belastingcapaciteit	98%	93%	93%	-	-	-

*) Het betreft hier de voorlopige kengetallen vanuit de concept jaarrekening 2021.

1A/1B. Netto schuldquote en gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuld toont het niveau van de schulden van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Hoe hoger dit percentage, hoe minder flexibel de begroting is. Het grote verschil tussen rekening 2021 en begroting 2022 wordt hoofdzakelijk verklaard door geplande investeringen en onttrekkingen aan de algemene reserve versus de financiering van de toekomstige investeringen. Als voorbeeld wordt hier het 'Huis veur Sport & Cultuur' genoemd.

2. De solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hierbij drukken we het eigen vermogen uit in een percentage van het balans-totaal (eigen vermogen gedeeld door het totaal vermogen). Hoe hoger het percentage, hoe gezonder de gemeente.

3. Kengetal grondexploitatie

Grondexploitatie kan een forse impact hebben op de financiële positie van een gemeente.

De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat we deze waarde moeten terugverdienen bij de verkoop. De accountant beoordeelt ieder jaar of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen. Het kengetal geeft in een percentage aan hoe groot het geïnvesteerde bedrag is ten opzichte van de totale baten.

4. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting maken we onderscheid tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Het kengetal zegt iets over de wendbaarheid van de gemeente. Als de baten structureel hoger zijn, is een gemeente in staat om tegenvallers op te vangen.

5. Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen relateert men vaak aan de totale woonlasten. Tot de woonlasten rekenen we de OZB en de rioolheffing en de reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente.

Veelal hebben we het over de OZB en de mate waarin hierin nog rek om stijgende structurele lasten op te vangen. Duidelijk is dat het hier om een politieke keuze gaat.

Conclusie

Netto schuldquote	Deze valt nog steeds ruim binnen de landelijk wel gehanteerde richtlijn van maximaal 130%. Door toenemende investeringen neemt vanzelfsprekend de omvang van de schuld ook toe.
Solvabiliteitsratio	Deze neemt weliswaar af maar valt nog ruim binnen de landelijke gehanteerde richtlijn van minimaal 30%.
Grondexploitatie	De gemeente heeft beperkt geïnvesteerd en loopt hierdoor geen grote bijzondere risico's – er geldt overigens geen richtlijn of norm.
Structurele exploitatieruimte	Door een verdere uitzetting van de (kapitaal)lasten neemt de druk op het (positieve) begrotingssaldo (nog verder) toe.
Onbenutte belastingcapaciteit	Hoewel de gemeente onder het landelijk gemiddelde zit v.w.b. de woonlasten (2021 € 753 t.o.v. € 811), is er t.o.v. de norm toelating artikel-12 gemeente, nog een ruimte van afgerond € 2,9 miljoen om de OZB (extra) te verhogen = politieke afweging. Het kengetal toont de verhouding t.o.v. de landelijk gemiddelde woonlasten.

Ontwikkeling programma's in meerjarenperspectief

Programma 01 - De Wolden gastvrij, initiatiefrijk & Stimulerend

We werken voor onze inwoners en ondernemers en dat **doen** we met veel plezier. We zijn **dichtbij** en gastvrij voor iedereen die met ons in contact wil of moet komen. We geven ruimte aan initiatieven en we stimuleren de ontwikkeling naar een **duurzame** en levendige, lokale democratie.

Het programma in beeld

Herijking exploitatie

0.1 - Bestuur

Activiteit	Toename kosten bestuur a.g.v. loon- en prijsstijging 2023.				
Gevolgen voor de inwoners	Het op orde brengen en houden van een actuele gemeentebegroting.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Een verdere aanpassing van de beschikbare budgetten in de actuele begroting is noodzakelijk als gevolg van loon- en prijsstijging. Het betreft de verwachte stijging van de beloningen van de burgemeester, de wethouders en de raadsleden. De uitzetting is op een dit moment een inschatting op basis van de verwachtingen.

Het salaris van de burgemeester en wethouders volgt de ontwikkeling van de bezoldiging van het personeel in de cao Rijk. De laatste cao liep van 1 januari 2021 tot en met 31 maart 2022 en had 2% loonsverhoging per 1 juli 2021. De verhoging was dus effectief over een periode van 9 maanden. Nu moet er onderhandeld worden over een nieuwe cao.

De vakbonden hebben ingezet op behoud van koopkracht. Om dit te bereiken wil FNV de loonsverhoging koppelen aan de Consumenten Prijs Index (CPI-afgeleid). De minister heeft aangegeven pas in mei te willen starten met onderhandelen, nadat het kabinet de aanpassingen in de rijksbegroting (voorjaarsnota) heeft besproken. Het is gelet op de afgelopen stijging, de huidige inflatie en de inzet van de vakbonden reëel om uit te gaan van een stijging van 4%.

Voor wat betreft de vergoeding van de raadsleden. De raadsvergoeding wordt jaarlijks herzien op basis van het door het CBS vastgestelde indexcijfer cao-lonen overheid inclusief bijzondere beloningen. Dit cijfer is voor 2021 nog niet vastgesteld maar laat voorlopig een stijging zien van 2,3%. Voor 2022 kan verwacht worden dat dit hoger ligt gelet op bovenstaande.

0.1 - Bestuur

Activiteit	Naheffing fiscale 'Werkkostenregeling' (WKR) bestuurders.				
Gevolgen voor de inwoners	Het op orde brengen en houden van een actuele gemeentebegroting.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 22.500	€ 22.500	€ 22.500	€ 22.500	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De WKR geeft werkgevers 'vrije ruimte' om een bepaald percentage van de fiscale loonsom te besteden aan vergoedingen en verstrekkingen aan personeel. Op basis van de werkelijke uitgaven is een bijstelling van het budget in de actuele begroting noodzakelijk. Dat het begrote bedrag te laag is, komt doordat de bijdrage arbeidsongeschiktheid raadsleden meetelt voor de WKR.

0.1 - Bestuur

Activiteit	Actualisatie kosten pensioenvoorziening APPA (Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers).				
Gevolgen voor de inwoners	Het op orde brengen en houden van een actuele gemeentebegroting.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 60.000 V	€ 60.000 V	€ 60.000 V	€ 60.000 V	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Op basis van de werkelijke uitgaven is een bijstelling van de beschikbare budgetten in de actuele begroting noodzakelijk. De verrekening met de voorziening APPA (Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers) wordt bijgesteld naar aanleiding van actuariële berekeningen.

0.1 - Bestuur

Activiteit	Actualisatie kosten bestuurlijke samenwerking.				
Gevolgen voor de inwoners	Het op orde brengen en houden van een actuele gemeentebegroting.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 34.000	€ 34.000	€ 34.000	€ 34.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Op basis van de werkelijke uitgaven is een bijstelling van de beschikbare budgetten in de actuele begroting noodzakelijk. Het betreft hier o.a. de indexatie en actualisatie van de kosten van het A&O-fonds, het fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU), de regio Zwolle en de bijdrage Veteranendag.

0.1 - Bestuur

Activiteit	Technische ondersteuning gemeenteraad.				
Gevolgen voor de inwoners	Het op orde brengen en houden van een actuele gemeentebegroting.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	Structureel

Toelichting:**Categorie 1**

De afgelopen twee jaar zijn positieve ervaringen met digitale en hybride vergaderingen van de raad opgedaan. De organisatie en technische ondersteuning van de online en hybride vergaderingen zijn volledig ondergebracht bij de griffie. De complexiteit van de technische ondersteuning tijdens raad-aangelegenheden is de afgelopen jaren aanzienlijk toegenomen en blijkt onmisbaar te zijn. Op verzoek van de griffier heeft de werkgeverscommissie in 2021 besloten om voor de periode 1 april 2021 tot 1 april 2022 hiervoor tijdelijk extra uren (vier uur per week) aan de griffie toe te kennen. De werkgeverscommissie heeft vervolgens besloten om de tijdelijke urenuitbreiding tot 31 december 2022 te verlengen. Zowel bij de griffier als bij de werkgeverscommissie bestaat de behoefte om de technische ondersteuning structureel te honoreren.

0.2 - Burgerzaken

Activiteit	Verkiezingen 2023.				
Gevolgen voor de inwoners	Het op orde brengen en houden van een actuele gemeentebegroting.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	Pm	-	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:**Categorie 1**

Op basis van de werkelijke uitgaven is een bijstelling van de beschikbare budgetten in de actuele begroting noodzakelijk. In de meerjarenbegroting is uitgegaan van de organisatie van 1 verkiezing. De kosten zullen hoger uitvallen dan geraamd in de meerjarenbegroting omdat er op 15 maart 2023 verkiezingen voor zowel Provinciale Staten als de Waterschappen plaats vinden. Naar verwachting worden we via de algemene uitkering uit het gemeentefonds gecompenseerd voor de kosten van de organisatie van deze verkiezingen. Er is hier vooralsnog een Pm-post opgenomen aangezien het mogelijk budgettair neutraal doorwerkt in de begroting 2023.

6.1 - Samenkracht en burgerparticipatie (kernparticipatie)

Activiteit	Eventuele voortzetting subsidieregeling 'Initiatiefrijk De Wolden'.				
Gevolgen voor de inwoners	Een lokale overheid die inwonersinitiatieven ondersteunt en coördineert.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	Pm	Pm	Pm	Pm	Structureel

Toelichting:**Categorie 3**

In de programmabegroting 2022 is aangegeven dat de raad na de gemeenteraadsverkiezingen 2022 een besluit zal nemen over het vervolg van de regeling 'Initiatiefrijk De Wolden'. Wij zouden daartoe bij de kadernota 2023 komen met voorstellen over de ontwikkeling hiervan in relatie tot het participatiebeleid voor 2023 en verder. In afwachting van het nieuwe collegeprogramma moet richting de nieuwe programmabegroting hier nog het beleid op worden afgestemd.

6.1 – Samenkracht en burgerparticipatie (coördinatie i.c.m. wijkteams)

Activiteit	Coördinatie subsidieregeling Initiatiefrijk De Wolden vanuit de gemeente.				
Gevolgen voor de inwoners	Een lokale overheid die inwonersinitiatieven ondersteunt en coördineert.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 41.500	€ 41.500	€ 41.500	€ 41.500	Structureel

Toelichting:**Categorie 3**

Voor 2022 heeft de raad incidenteel € 37.000 extra beschikbaar gesteld als formatiebudget voor de coördinatie van dorp- en kernparticipatie. In het coalitieakkoord zal voorgesorteerd worden op een verlenging c.q. voortzetting van 'Initiatiefrijk De Wolden' voor de periode 2023-2026. Reeds in de programmabegroting 2022 is aangegeven dat e.e.a. een relatie heeft met het speerpunt 'Preventieve inzet Buurteams' onder het programma 'Gezond meedoen'. Daarbij is het standpunt ingenomen dat de coördinatie van buurtteams een taak is geworden van de bredere functie coördinatie dorp- en kernparticipatie. Wij zullen de SWO dan ook vragen naar de mogelijkheden tot een structurele invulling van deze taak, waarbij de extra toekenning van structurele middelen door het Rijk bij de decembercirculaire 2021 inzake het Gemeentefonds wordt meegenomen. Deze extra middelen zijn bedoeld voor versterking ondersteuning wijkteams. Het gaat daarbij om een bedrag van afgerond € 41.500. Aangezien dekking plaatsvindt vanuit de algemene uitkering, is er per saldo geen uitzetting van de gemeentelijke begroting. De hogere uitkering gemeentefonds wordt elders geraamd in de gemeentebegroting.

Herijking exploitatie

De volgende financiële mutaties zijn aangeleverd:

Product	2023	2024	2025	2026
Lasten				
0.1 - Bestuur, 2% loonkostenstijging	25.000	25.000	25.000	25.000
0.1 - Bestuur, uitzetting fiscale WKR-regeling	22.500	22.500	22.500	22.500
0.1 - Pensioenvoorziening APPA-wethouders	-60.000	-60.000	-60.000	-60.000
0.1 - Actualisatie 'Bestuurlijke samenwerking'	34.000	34.000	34.000	34.000
0.1 - Technische ondersteuning gemeenteraad	10.000	10.000	10.000	10.000
0.2 - Burgerzaken verkiezingen	Pm	-	-	-
6.1 - Kernparticipatie (Initiatiefrijk DWD)	Pm	Pm	Pm	Pm
6.1 - Kernparticipatie (coördinatie)	41.500	41.500	41.500	41.500
Totaal lasten	73.000	73.000	73.000	73.000
Baten	0	0	0	0
Totaal baten	0	0	0	0
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)	73.000	73.000	73.000	73.000

Toelichting lasten (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde onderwerpen benoemd):

Programma 02 - De Wolden een Veilig Thuis

Het programma 'De Wolden een veilig thuis' richt zich op het veiligheidsdomein. Het programma staat voor de opgave dat inwoners zich in zowel fysiek als sociaal opzicht veilig voelen. In hun eigen huis én in hun buurt en dorp.

Het programma in beeld

Herijking exploitatie

1.1 – Crisisbeheersing en brandweer

Activiteit	Bijdrage aan de Veiligheidsregio Drenthe in Assen.				
Gevolgen voor de inwoners	Een veiliger woon- en leefomgeving.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers)	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 52.735	€ 52.735	€ 52.735	€ 52.735	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Veiligheidsregio Drenthe (VRD)

Op basis van de conceptbegroting 2023 van de VRD wordt de bijdrage aan de VRD met € 52.735 verhoogd, waarmee de jaarlijkse bijdrage wordt gesteld op € 1.381.716.

De verhoging betreft loon- en prijsstijging en extra uitzettingen. Voor de volgende onderwerpen is op korte termijn actie noodzakelijk:

- Crisisbeheersing een kennis- en capaciteitsimpuls geven.
- Brandweezorg: investering in voldoende brandweervrijwilligers.
- Informatievoorziening en veiligheid: data en informatie als cruciale componenten.
- Verbeterplan informatieveiligheid & privacy.
- Risicobeheersing als expertisepartner op fysieke veiligheid.

1.2 – Openbare orde en veiligheid

Activiteit	Extra boa (buitengewone opsporingsambtenaar).				
Gevolgen voor de inwoners	Verhoogde zichtbaarheid boa's voor een veilige en gezonde leefomgeving.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 70.000	-	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

In de basisbegroting is ruimte voor één boa opgenomen voor de gemeente. Deze capaciteit sluit niet aan bij de gevraagde opgave en het grote grondgebied van de gemeente. Zoals de inzet van boa's in wijkgericht werken, toezicht op evenementen en de alcoholwet. De politie schaaft haar taken verder af, waardoor het aantal taken voor de gemeente toeneemt. Verder werken boa's voornamelijk in koppels vanwege veiligheid dus één boa in dienst is onvoldoende. De extra boa die in 2022 is gestart gaan we voor 2023 continueren.

1.2 – Openbare orde en veiligheid

Activiteit	Robuust rechtsbeschermingsstelsel dicht bij de burger.				
Gevolgen voor de inwoners	Het is belangrijk dat mensen dichtbij ondersteuning hebben om de weg te vinden en hun recht te kunnen halen, bijvoorbeeld wanneer ze verdwalen tussen uitvoeringsinstanties.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 27.000	€ 27.000	€ 27.000	€ 27.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Er is bij het Ministerie van Justitie en Veiligheid een programma rechtsbijstand waarin met partners wordt gewerkt aan een stelselvernieuwing. Mede in opvolging van de Parlementaire Onderzoekingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) wordt gewerkt aan een robuust rechtsbeschermingsstelsel dicht bij de burger. Gemeenten zijn daarin belangrijke partners. Om gemeenten in staat te stellen om meer robuuste rechtsbescherming voor hun inwoners te organiseren, heeft het kabinet hiervoor structurele middelen beschikbaar gesteld (t/m 2027) bij de decembercirculaire 2021 betreffende het Gemeentefonds. Het gaat daarbij een bedrag van afgerond € 27.000 per jaar. Aangezien dekking plaatsvindt vanuit de algemene uitkering, is er per saldo geen uitzetting van de gemeentelijke begroting.

1.2 – Openbare orde en veiligheid

Activiteit	Opvang zwerfdieren.				
Gevolgen voor de inwoners	Het op orde brengen en houden van een actuele gemeentebegroting.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	Structureel

Toelichting:**Categorie 2**

De overeenkomst voor het vervoer van zwerfdieren loopt met ingang van 1 juni 2022 af. We hebben de overeenkomst voor een periode van 2 jaar verlengd. De wijzigingen in de overeenkomst zijn vastgelegd in een addendum.

In 2022 verwachten we in totaal een tekort van € 6.000, voor zowel het vervoer als de opvang van zwerfdieren. We stellen voor om dit tekort te verwerken en dus een verhoging van het budget in de begroting 2023-2026 waar de besluitvorming over de financiële gevolgen integraal kan worden afgewogen.

Herijking exploitatie

De volgende financiële mutaties zijn aangeleverd:

Product	2023	2024	2025	2026
Lasten				
1.1 - Bijdrage Veiligheidsregio Drenthe	52.735	52.735	52.735	52.735
1.2 - Extra boa	70.000	-	-	-
1.2 - Robuust rechtsbeschermingsstelsel	27.000	27.000	27.000	27.000
1.2 - Opvang zwerfdieren	6.000	6.000	6.000	6.000
Totaal lasten	155.735	85.735	85.735	85.735
Baten				
Totaal baten	0	0	0	0
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)	155.735	85.735	85.735	85.735

Toelichting lasten (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde onderwerpen benoemd):

Programma 03 - Duurzaam Leven in De Wolden

Dit programma gaat over de fysieke leefomgeving. Het omvat de thema's ruimtelijke ontwikkeling, wonen, duurzaamheid en riolering.

Het programma in beeld

Herijking exploitatie

7.4 – Milieubeheer

Activiteit	Bijdrage aan de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD Drenthe).				
Gevolgen voor de inwoners	Samenwerken om de vergunningsverlening, het toezicht.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 14.585	-	-	-	Incidenteel
	€ 138.000	€ 138.000	€ 138.000	€ 138.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Ontwikkelingen die van invloed zijn op de hoogte van de gemeentelijke bijdrage aan de RUD in onze meerjarenbegroting zijn:

- De bijdrage aan de RUD wordt als gevolg van de indexering met 2,4% verhoogd.
- Herijking van de kengetallen Drentse Maat producten (1^e fase) welke in het jaarprogramma 2022 zijn verwerkt, waarbij gelijktijdig een meerjarig groeimodel voor 2023 en 2024 is opgesteld om het risicogericht toezicht op een aanvaardbaar uitvoeringsniveau te brengen. Dit volgend op de uitkomsten van de evaluatie van de Gemeenschappelijk Regeling die in 2021 is afgerond. Daarnaast is gelijktijdig ook een groeimodel opgesteld om het energie- en asbest toezicht op een aanvaardbaar uitvoeringsniveau te brengen.
- Bijdrage omgevingsveiligheid. Sinds 2021 wordt het programma Versterking Omgevingsveiligheid 2021-2024 via de decentralisatie-uitkering via het gemeentefonds vergoed. Deze kosten zijn structureel opgenomen in de begroting 2023 van de RUD.
- Toename werkzaamheden primaire taken (BOA-inzet en luchtdvies). De inzet hiervoor wordt achteraf op basis daadwerkelijk gerealiseerde uren in rekening gebracht.
- Verhoogde bijdrage door aanvullende incidentele kosten t.b.v. het verrijken van het locatiebestand met milieubelastende activiteiten (MBA's). De term "inrichting" vervalt binnen de Omgevingswet en de milieu- en bodemlocaties worden gezien als "milieubelastende activiteit". Een juist en compleet locatiebestand is urgent en noodzakelijk, omdat het

locatiebestand de basis is voor de werkprocessen van de RUD, deelnemers en samenwerkingspartners.

- Verschuiving van het bevoegd gezag (van provincie naar gemeente en vice versa) voor bodemtaken en milieulocaties (milieubelastende activiteiten) als gevolg van de invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2023. Dit veroorzaakt een toename in de bijdrage aan de RUD.

De brede herijking van de DM (2e fase) volgt nog en haakt aan bij het proces van het opstellen van een uniform uitvoerings- en handavingsstrategie (U&H-strategie). De strategie bevindt zich op dit moment nog in de conceptfase en vindt plaats onder de regie van de deelnemers.

Beide producten zijn nauw met elkaar verweven. Een volledige herijking van de DM is een ingewikkeld proces en is nauw verbonden met de gezamenlijke U&H-strategie. De U&H-strategie geeft middels doelstellingen het ambitieniveau aan voor de uitvoering van de vth-taken van de RUD Drenthe en wordt ontwikkeld in twee fasen: fase 1 is het vastleggen van de huidige manier van werken met daarin een groeimodel. Fase 2 is het gezamenlijk opstellen van een uitvoeringsprogramma, voorzien voor het jaar 2024. De Drentse Maat is een doorvertaling naar wat daarvoor nodig is (middelen/kentallen) met daarbij inhoudelijke keuzes in ambitie- en kwaliteitsniveau en te accepteren risico's.

De kosten voor het werken onder omgevingswet zijn nog niet inzichtelijk. Om deze kosten goed in beeld te brengen wordt een impactanalyse verricht. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een landelijk model voor omgevingsdiensten. De verwachting is dat hiermee in het 2^e kwartaal de financiële impact voor de RUD in beeld kan worden gebracht. Aan de hand van de uitkomst hiervan komen ook eventuele keuzes en consequenties in beeld.

8.3 – Wonen en bouwen

Activiteit	Aanpassen legesinkomsten vanwege invoering Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) en Omgevingswet.				
Gevolgen voor de inwoners	Wijziging van landelijke wetgeving heeft tot gevolg dat er minder leges in rekening kunnen worden gebracht bij aanvragen omgevingsvergunningen.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	Pm	Pm	Pm	Pm	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) en de Omgevingswet worden op 1 januari 2023 ingevoerd. De Wkb zorgt voor verschuiving van werk en verantwoordelijkheid van de gemeente naar de markt. Dit betekent ook dat we voor dat deel van het werk geen leges in rekening mogen brengen. We verwachten een mindere opbrengst van circa 25% voor de eerste jaren, echter dit is in grote mate afhankelijk van de keuzes die nog gemaakt moeten worden en afhankelijk van het aantal te vergunnen grote bouwprojecten in dat jaar.

De mindere opbrengst kan oplopen tot 42%, indien in 2025 bouwprojecten onder gevolgklasse 2 en 3 ook onder de Wkb moeten worden afgehandeld. De Omgevingswet vraagt van ons meer maatwerk in de vooroverlegfase. Hierbij zetten we in op meer inzet op de complexe initiatieven. Dit leidt tot hogere afhandelsnelheid bij de vergunningverleningfase. Ook kan de gemeente keuzes maken die bijvoorbeeld leiden tot het vergunningsvrij toestaan van bepaalde ruimtelijke ingrepen. Deze keuzes worden verwerkt in het nog op te stellen omgevingsplan. Dit heeft gevolgen voor de legesinkomsten.

8.3 – Wonen en bouwen

Activiteit	Vorbereiding realisatie Gebiedsvisie 'De Baete' te Ruinen.				
Gevolgen voor de inwoners	Optimalisatie van het gezamenlijk gebruik en inrichting van het gebied.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	Pm	Pm	Pm	Pm	Structureel

Toelichting:**Categorie 3**

Er zijn veel ontwikkelingen in en rondom het sportpark 'De Baete' in Ruinen. Om deze ontwikkelingen en kansen op elkaar af stemmen heeft een brede werkgroep van gebruikers en vertegenwoordigers uit het dorp gewerkt aan een integrale gebiedsvisie. Daaruit blijkt dat er mooie kansen liggen om het gezamenlijk gebruik van het gebied te optimaliseren zowel fysiek als sociaal. Bij de uitwerking van de gebiedsvisie wordt ook gekeken naar de woningbouwbehoefte van Ruinen, en wordt afstemming gezocht met Wolderwijs en gebruikers van de sporthal. De voorlopige gebiedsvisie 'De Baete volop in beweging' is in april 2022 door de werkgroep gepresenteerd aan de inwoners en in het algemeen positief ontvangen. De gebiedsvisie met een uitwerkingsplan wordt in het voorjaar van 2022 aan de raad voorgelegd. De financiële consequenties nemen we mee in de begroting 2023-2026.

Herijking exploitatie

De volgende financiële mutaties zijn aangeleverd:

Product	2023	2024	2025	2026
Lasten				
7.4 - Bijdrage Regionale Uitvoerings Dienst	152.585	138.000	138.000	138.000
8.3 - Voorbereiding realisatie gebied 'De Baete'	Pm	Pm	Pm	Pm
Totaal lasten	152.585	138.000	138.000	138.000
Baten				
8.3 - Lagere leges Wkb en Omgevingswet	Pm	Pm	Pm	Pm
Totaal baten	Pm	Pm	Pm	Pm
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)	152.585	138.000	138.000	138.000

Toelichting lasten (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde onderwerpen benoemd):

Programma 04 - De Wolden onderneemt

De Wolden Onderneemt is het programma dat zich richt op de ontwikkeling van de lokale economie en recreatie & toerisme.

Het programma in beeld

Herijking exploitatie

3.1 – Economische ontwikkeling

Activiteit	Uitvoeringsbudget toekomstbestendige bedrijventerreinen.				
Gevolgen voor de inwoners	Aantrekkelijke vestigingsplaats voor ondernemers en behoud/uitbreiding van werkgelegenheid.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 20.000	-	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

In opdracht van de Regio Zwolle en de provincie Drenthe is onderzoek gedaan naar de toekomstbestendigheid van de bestaande bedrijventerreinen. Om de bedrijventerreinen toekomstbestendig te maken zijn aanbevelingen gedaan. Om deze aanbevelingen om te kunnen zetten in concrete maatregelen, of ondernemers te stimuleren om maatregelen te nemen, is behoefte aan middelen voor communicatie en procesbegeleiding. We maken op dit moment een start met het bedrijventerrein Hoge Akkers in Ruinerwold. In de begroting van 2022 is het incidentele budget voor 2023

en 2024 op Pm gezet. Op dit moment is inzichtelijk dat we ook voor 2023 geld beschikbaar moeten stellen voor het toekomstbestendig houden/maken van de overige bedrijventerreinen. In 2023 willen we een start maken op het bedrijventerrein in Zuidwolde of Ruinen.

5.7 – Overige openluchtrecreatie

Activiteit	Hogere bijdrage Recreatieschap Drenthe.				
Gevolgen voor de inwoners	Het op orde brengen en houden van een actuele gemeentebegroting.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 2.426	€ 2.426	€ 2.426	€ 2.426	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Op grond van de Kaderbrief van het Recreatieschap 2023 stijgt de bijdrage van gemeente De Wolden aan het Recreatieschap in 2023 met € 2.426. Hierbij is uitgegaan van indexering conform de loonvoet sector Overheid en de materiële overheidsconsumptie.

Herijking exploitatie

De volgende financiële mutaties zijn aangeleverd:

Product	2023	2024	2025	2026
Lasten				
3.1 - Toekomstbestendige bedrijfsterreinen	20.000	-	-	-
5.7 - Hogere bijdrage Recreatieschap	2.426	2.426	2.426	2.426
Totaal lasten	22.426	2.426	2.426	2.426
Baten				
Totaal baten	0	0	0	0
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)	22.426	2.426	2.426	2.426

Toelichting lasten (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde onderwerpen benoemd):

Programma 05 - De Wolden aantrekkelijk & aangesloten

Verkeer en vervoer, groen en spelen en cultuurhistorie: dat zijn de thema's binnen het programma De Wolden aantrekkelijk en aangesloten.

Het programma in beeld

Herijking exploitatie

2.1 – Verkeer en vervoer

Activiteit	Realiseren fietspaden uit de fietsnota.				
Gevolgen voor de inwoners	Realiseren van verkeersveilige fietsverbindingen.				
Middelen (rente en afschrijving t.l.v. stelpost kapitaallasten)	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 862	€ 23.274	€ 23.188	€ 23.102	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Op 15 december 2021 is door de raad de fietsnota 2021-2026 vastgesteld. De financiële gevolgen zouden integraal worden afgewogen bij het opstellen van de kaderbrief 2023. We gaan een subsidie-aanvraag doen bij de overheid, de SPV, voor de fietspaden Kloosterstraat, Weerwille, Oude Benderseweg en Eursinge. Daarnaast zijn er aanvragen ingediend bij de provincie voor de kwaliteitsimpuls fietspaden voor de fietspaden Kloosterstraat en Weerwille. De totale kosten in 2023 zijn € 742.000, bij 50% subsidie wordt de gemiddelde eigen bijdrage € 371.000. De investering wordt in 20 jaar afgeschreven. De interne uren van voorbereiding, administratie en toezicht van infrastructurele projecten komen niet in aanmerking voor een bijdrage. Hiervoor ramen we € 60.000. De totale gemeentelijke bijdrage komt hiermee op € 431.000 (€ 371.000 + € 60.000).

De investeringen in 2024 en verder nemen we jaarlijks mee bij de betreffende kadernota. Ook de beheerskosten, de toename aan het areaal verhardingen en groenvoorzieningen, worden per jaar bij de geplande investeringen uit het fietsplan aangeboden.

2.1 – Verkeer en vervoer

Activiteit	Uitvoering geven aan het Duurzaam Veilig programma d.m.v. subsidie-aanvraag SPV.				
Gevolgen voor de inwoners	Een veilig, betrouwbaar en duurzaam verkeers- en vervoersysteem voor iedereen en voor alle vervoersmiddelen.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	Pm	Pm	Pm	Pm	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

In juli 2022 zal er een uitvraag worden gedaan door de rijksoverheid naar projecten die bijdragen aan een Duurzaam Veilige omgeving. Hiervoor hebben we een 7-tal onveilige situaties benoemd. De maatregelen die getroffen worden zijn (verhoogde) plateaus met taludmarkering aanbrengen. Eén maatregel zal worden gerealiseerd bij de bebouwde kom van Ansen. Als de subsidie-aanvraag wordt gehonoreerd dan zal de gemeente 50% van de kosten moeten bijdragen.

2.1 – Verkeer en vervoer

Activiteit	Uitvoering geven aan het Gemeentelijk Verkeer- en Vervoer Plan 2020-2029.				
Gevolgen voor de inwoners	Een veilig, betrouwbaar en duurzaam verkeers- en vervoersysteem voor iedereen en voor alle vervoersmiddelen.				
Middelen (rente en afschrijving t.l.v. stelpost kapitaallasten)	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 200	€ 5.400	€ 5.380	€ 5.360	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

De raad heeft het Gemeentelijk Verkeer- en Vervoer Plan 2020-2029 (GVVP) vastgesteld. Het GVVP bestaat uit 2 onderdelen namelijk de mobiliteitsagenda en het uitvoeringsprogramma. Om het uitvoeringsprogramma in 2023 uit te werken gaan we voor € 60.000 de parkeerproblemen bij de begraafplaats Blijdenstein oplossen. De huidige parkeerplaatsen langs de Blijdenstein/Kerkweg zijn vanuit verkeersveiligheid niet wenselijk. We gaan de huidige parkeerplaatsen verplaatsen naar de nieuwe locatie tegenover de Buitenhuiserweg. Vanaf daar voorzien we in een voetpad naar de begraafplaats. Ook gaan we de route naar het parkeerterrein van de kerk verduidelijken.

Daarnaast gaan we de mogelijkheid onderzoeken naar een snelfietsroute. Snelfietsroutes zijn ruime en comfortabele fietsroutes die stedelijke kernen met elkaar verbinden. De routes zorgen voor een betere bereikbaarheid van woon-werklocaties en zijn voor forensen een belangrijke stimulans om voor de fiets te kiezen in plaats van voor de auto. Een snelfietsroute tussen bijvoorbeeld Meppel en Hoogeveen is een mogelijkheid om de kernen van De Wolden met Meppel en Hoogeveen te verbinden. Bijvoorbeeld een directe route langs het spoor, de Hoogeveense Vaart of de A28. Of een meer samenhangende route langs de kernen van De Wolden.

Het onderzoeken van de potentie is de eerste stap. Daarin zijn een aantal aspecten belangrijk: het aantal potentiële gebruikers van elke route, de ligging en de inpasbaarheid van elke route en de samenhang met het bestaande fietsnetwerk. Ook bepalen we daarin de mate waarin we van bestaande infrastructuur kunnen uitgaan en de eigenschappen van de route, zoals: minimale verhardingsbreedte, verhardingstype, kruispuntvormen en voorzieningenniveau. Dit onderzoek kunnen we niet alleen. Hiervoor gaan we de samenwerking opzoeken met de provincie Drenthe en de gemeenten Hoogeveen en Meppel. Voor externe expertise nemen we € 40.000 op. De opgenomen bedragen zijn inclusief 133 interne uren ten bedrage van € 10.000. De benodigde kredieten worden in 20 jaar afgeschreven.

2.1 – Verkeer en vervoer

Activiteit	Op peil houden onderhoudsbudgetten 'grijs' door prijsstijgingen en indexeringen.																								
Gevolgen voor de inwoners	Veilige en toegankelijke leefomgeving.																								
Middelen	<table border="1"> <thead> <tr> <th>2023</th> <th>2024</th> <th>2025</th> <th>2026</th> <th>I/S</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>-</td> <td>-</td> <td>-</td> <td>-</td> <td>Incidenteel</td> </tr> <tr> <td>€ 308.903</td> <td>€ 308.903</td> <td>€ 308.903</td> <td>€ 308.903</td> <td>Structureel</td> </tr> <tr> <td>€ 9.026</td> <td>€ 9.026</td> <td>€ 9.026</td> <td>€ 9.026</td> <td>Structureel</td> </tr> </tbody> </table>					2023	2024	2025	2026	I/S	-	-	-	-	Incidenteel	€ 308.903	€ 308.903	€ 308.903	€ 308.903	Structureel	€ 9.026	€ 9.026	€ 9.026	€ 9.026	Structureel
2023	2024	2025	2026	I/S																					
-	-	-	-	Incidenteel																					
€ 308.903	€ 308.903	€ 308.903	€ 308.903	Structureel																					
€ 9.026	€ 9.026	€ 9.026	€ 9.026	Structureel																					
Beheerprogramma's Stichting WID																									

Toelichting:**Categorie 2**

Om het onderhoud op het afgesproken kwaliteitsniveau te kunnen (blijven) uitvoeren, is het noodzakelijk dat de beschikbare budgetten op peil blijven. Aanpassing van de budgetten is daarom noodzakelijk en vindt plaats op grond van de tot nu toe beschikbare informatie. Vanaf 2021 tot heden zien we prijsstijgingen van veel materialen als gevolg van Covid-19 (schaarste in productie), crisis Oekraïne (olie en gasprijzen) en schaarste in grondstoffen. De prijsstijging is een zo goed mogelijk inschatting van prijsontwikkelingen en verwachtingen zoals ze momenteel kunnen worden gemaakt. De actuele prijsstijgingen zitten tussen de 12 en 16%. Landelijk wordt in de GWW-sector een prijsindex aangehouden van 20%. Vanwege de grote onzekerheid hebben we het uitgangspunt genomen om tussen de landelijke en actuele berekening van aannemers te gaan zitten, te weten 18%. Er is rekening gehouden met een prijsindex van $18\% \times € 1.716.128$ (budget wegenbeheersprogramma € 1.569.426, budget beheersprogramma openbare verlichting € 94.920, budget beheersprogramma bruggen € 51.782). Bij het opstellen van de begroting 2023 gaan we de indexering beoordelen en daar waar nodig corrigeren.

De Stichting WID (voormalig Reestmond) hanteert, voor inleenvergoeding van haar medewerkers, die werkzaamheden verrichten met betrekking tot straten aanleggen, renoveren en onderhouden, een andere indexering dan de gemeentelijk prijsindex. Voor het jaar 2022 heeft de stichting een prijscompensatie van 2,7% aangegeven, terwijl de gemeente rekening heeft gehouden met een indexering van 1,6%. Verschil € -4.938. Voor het jaar 2023 houden we rekening met een prijsindex van 5%. Ten opzichte van 2022 dient het beschikbare budget met € 9.026 te worden verhoogd. Ook hier gaan we bij het opstellen van de begroting 2023 de indexering beoordelen en daar waar nodig corrigeren.

De afweging voor het ophogen van de onderhoudsbudgetten is vanzelfsprekend ter beoordeling van de raad. Daarbij kan meegewogen worden of het vastgestelde onderhoudsniveau misschien dient te worden bijgesteld of dat zulks in sommige gevallen mogelijk leidt tot achterstallig onderhoud en de kosten zich in de toekomst alsnog aandienen. Dit geldt natuurlijk ook voor de andere soortgelijke onderwerpen binnen dit programma.

5.7 – Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Activiteit	Landschapsbeheer door bewoners- en vrijwilligersgroepen.																			
Gevolgen voor de inwoners	Het behouden en onderhouden van een vrijwilligersnetwerk voor het beheer van onder andere heideterreinen, bospercelen en overige landschapselementen.																			
Middelen	<table border="1"> <thead> <tr> <th>2023</th> <th>2024</th> <th>2025</th> <th>2026</th> <th>I/S</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>-</td> <td>-</td> <td>-</td> <td>-</td> <td>Incidenteel</td> </tr> <tr> <td>€ 6.000</td> <td>€ 6.000</td> <td>€ 6.000</td> <td>€ 6.000</td> <td>Structureel</td> </tr> </tbody> </table>					2023	2024	2025	2026	I/S	-	-	-	-	Incidenteel	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	Structureel
2023	2024	2025	2026	I/S																
-	-	-	-	Incidenteel																
€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	Structureel																

Toelichting:**Categorie 2**

Landschapsbeheer voert al vele jaren met bewoners- en vrijwilligersgroepen werkzaamheden uit aan diverse landschapselementen. Hieruit blijkt dat de inwoners van De Wolden het belangrijk vinden dat landschapselementen blijven behouden. Wij willen deze groepen samen met bijdragen van de provincie en de Nationale Postcode Loterij blijven ondersteunen. In 2021 zijn vier nieuwe bewonersgroepen opgericht. Het reguliere budget is onvoldoende toereikend om de werkzaamheden uit de jaarplannen in de komende jaren verder uit te kunnen voeren. Om alle bewoners- en vrijwilligersgroepen ook in de toekomst te kunnen blijven ondersteunen is een aanvullend budget van € 6.000 nodig.

5.7 – Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Activiteit	Opstellen gedragscode flora en fauna.				
Gevolgen voor de inwoners	Bescherming en het behoud van in de leefomgeving levende planten- en diersoorten.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 6.000	-	-	€ 7.000	Incidenteel
	-	-	-		Structureel

Toelichting:**Categorie 1**

In 2021 en 2022 wordt gewerkt aan de leidraad flora en fauna. Implementatie naar gedragscode is gepland voor juni 2023. Dan vervalt de huidige gedragscode. In 2026 moet er wederom een gedragscode worden opgesteld. De gedragscode (o.b.v. artikel 3.31 lid 1, Wet natuurbescherming) "Soortbescherming voor Gemeenten" moet dan in werking treden. Daarvoor is inhuur van extern expertise gewenst zoals ook is ingezet bij het opstellen van de leidraad. Op dit te realiseren is aanvullend budget van € 6.000 geraamd en voor 2026 € 7.000.

5.7 – Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Activiteit	Op peil houden onderhoudsbudgetten 'openbaar groen en speeltuinen' door prijsstijgingen en indexeringen.				
Gevolgen voor de inwoners	Veilige en toegankelijke leefomgeving.				
Middelen Beheerprogramma's Stichting WID Leerwerkbedrijf Stark	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 108.767	€ 108.767	€ 108.767	€ 108.767	Structureel
	€ 33.092	€ 33.092	€ 33.092	€ 33.092	Structureel
	€ 19.390	€ 19.390	€ 19.390	€ 19.390	Structureel

Toelichting:**Categorie 2**

Om het onderhoud op het afgesproken kwaliteitsniveau te kunnen (blijven) uitvoeren, is het noodzakelijk dat de beschikbare budgetten op peil blijven. Aanpassing van de budgetten is daarom noodzakelijk en vindt plaats op grond van de tot nu toe beschikbare informatie. Vanaf 2021 tot heden zien we prijsstijgingen van veel materialen als gevolg van Covid-19 (schaarste in productie), crisis Oekraïne (olie en gasprijzen) en schaarste in grondstoffen. De prijsstijging is een zo goed mogelijke inschatting van prijsontwikkelingen en verwachtingen zoals ze momenteel kunnen worden gemaakt. De actuele prijsstijgingen zitten tussen de 12 en 16%. Landelijk wordt in de GWW-sector een prijsindex aangehouden van 20%. Vanwege de grote onzekerheid hebben we het uitgangspunt genomen om tussen de landelijke en actuele berekening van aannemers te gaan zitten, te weten 18%. Er is rekening gehouden met een prijsindex van 18% x € 604.261 (budgetten beheersprogramma groen € 587.440 en budget speelruimtebeheersplan € 16.821). Bij het opstellen van de begroting 2023 gaan we de indexering beoordelen en daar waar nodig corrigeren.

De Stichting WID (voormalig Reestmond) hanteert, voor inleenvergoeding van haar medewerkers, die werkzaamheden verrichten met betrekking tot het onderhouden van het openbaar groen een andere indexering dan de gemeentelijk prijsindex. Voor het jaar 2022 heeft de stichting een prijscompensatie van 2,7% aangegeven terwijl de gemeente rekening heeft gehouden met een indexering van 1,6%. Verschil € -18.746. Voor het jaar 2023 houden we rekening met een prijsindex van 5%. Ten opzichte van 2022 dient het beschikbare budget met € 14.346 te worden verhoogd. Bij het opstellen van de begroting 2023 gaan we de indexering beoordelen en daar waar nodig corrigeren.

Het leerwerkbedrijf Stark, hanteert voor het onderhoudsbestek Zuidwolde en omstreken, een andere indexering dan de gemeentelijk prijsindex. Voor het jaar 2022 heeft het leerwerkbedrijf een prijscompensatie van 2,8% aangegeven terwijl de gemeente rekening heeft gehouden met een indexering van 1,6%. Verschil - € 9.180. Voor het jaar 2023 houden we rekening met een prijsindex van 5%. Ten opzichte van 2022 dient het beschikbare budget met € 10.210 te worden

verhoogd. Bij het opstellen van de begroting 2023 gaan we de indexering beoordelen en daar waar nodig corrigeren.

5.7 – Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Activiteit	Veiligheidsinspecties speeltoestellen.				
Gevolgen voor de inwoners	Veilige speeltoestellen.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 6.600	-	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Speeltoestellen moeten veilig zijn en volgens het Warenwetbesluit Attractie- en speeltoestellen regelmatig geïnspecteerd worden. Om te beoordelen of deze speeltoestellen veilig zijn, vindt jaarlijks door een interne medewerker een veiligheidsinspectie plaats waarbij de speelplaats, het toestel en de speelzone gekeurd worden. Om blindheid te voorkomen is het verstandig en wenselijk om deze inspectie incidenteel uit te laten voeren door een extern inspectiebureau. Om deze werkzaamheden in 2023 extern uit te laten voeren moet hiervoor incidenteel € 6.600 worden opgenomen.

7.5 – Begraafplaatsen en crematoria

Activiteit	Op peil houden onderhoudsbudgetten begraafplaatsen door prijsstijgingen en indexeringen.				
Gevolgen voor de inwoners	Toegankelijke begraafplaatsen.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 10.402	€ 10.402	€ 10.402	€ 10.402	Structureel

Toelichting:

Categorie 2

Om het onderhoud volgens het met de raad afgesproken kwaliteitsniveau te kunnen (blijven) uitvoeren, en het openen en sluiten van graven is het noodzakelijk dat de beschikbare budgetten op peil blijven. Ook hierbij is rekening gehouden met een prijsindex van 18% x € 57.787 (budgetten uitbestede werkzaamheden begraafplaatsen). Bij het opstellen van de begroting 2023 gaan we de indexering beoordelen en daar waar nodig corrigeren.

Herijking exploitatie

De volgende financiële mutaties zijn aangeleverd:

Product	2023	2024	2025	2026
Lasten				
2.1 - Aanbevelingen uit nieuwe fietsnota kapitaallasten	862	23.274	23.188	23.102
2.1 - Uitvoering programma Duurzaam Veilig	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
2.1 - Uitvoeringsmaatregelen GVVP (2023) kapitaallasten	200	5.400	5.380	5.360
2.1 - Inflatie onderhoudsbudgetten wegen c.a.	317.929	317.929	317.929	317.929
5.7 - Landschapsbeheer Drenthe (streekbeheer)	6.000	6.000	6.000	6.000
5.7 - Opstellen gedragscode flora en fauna	6.000	-	-	7.000
5.7 - Inflatie onderhoudsbudgetten groen c.a.	161.249	161.249	161.249	161.249
5.7 - Veiligheidsinspecties speeltoestellen	6.600	-	-	-
7.5 - Inflatie onderhoudsbudgetten begraven	10.402	10.402	10.402	10.402
Totaal lasten	509.242	524.254	524.148	531.042
Baten				
Totaal baten	0	0	0	0
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)	509.242	524.254	524.148	531.042

Toelichting lasten (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde onderwerpen benoemd):

Programma 06 - De Wolden ontwikkelt met kleur en talent

Onze jeugd van nu is de toekomstige generatie die verder bouwt aan een duurzaam en sociaal De Wolden. Dit programma heeft de volgende thema's: een leven lang leren en ontwikkelen, jeugdhulp, cultuur en werken.

Het programma in beeld

Herijking exploitatie

4.2 – Onderwijshuisvesting

Activiteit	Investerings Integraal Huisvestings Plan onderwijs.				
Gevolgen voor de inwoners	Zorgdragen voor een adequate huisvesting van basisschoolleerlingen.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	Pm	Pm	Pm	Pm	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De gemeente De Wolden wil middels een Integraal Huisvestingsplan een doorkijk geven naar de ontwikkelingen op huisvestingsgebied voor primair onderwijs. Er wordt per schoolgebouw beoordeeld of deze in aanmerking komt voor nieuwbouw of vernieuwbouw. Middels dit plan kan de gemeente de investering in huisvesting voor primair onderwijs bepalen en borgen. De schoolbesturen worden in een vroeg stadium geïnformeerd over de gevolgen voor de schoolgebouwen. Het plan is in concept en de kosten voor de investeringen hiervoor zijn nog niet zover dat het in geld uitgedrukt kan worden. Bij de behandeling van de begroting 2023 hopen we meer financiële duidelijkheid te hebben.

6.72 – Maatwerkdienstverlening 18- (Jeugdzorg)

Activiteit	Dalende kosten jeugdzorg door wijziging woonplaatsbeginsel.				
Gevolgen voor de inwoners	Verbeteren effectiviteit jeugdhulp om kosten op langere termijn duurzaam terug te dringen dan wel het op orde brengen en houden van de beschikbare budgetten.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	Pm	Pm	Pm	Pm	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Met ingang van 2022 is het nieuwe woonplaatsbeginsel voor de jeugd ingevoerd. Door dit nieuwe woonplaatsbeginsel zien we in 2022 al een substantiële daling van de kosten, ter hoogte van circa € 1 miljoen. Ook in 2023 zal dit naar alle waarschijnlijkheid leiden tot een verlaging van de kosten. We weten echter nog niet of dit voordeel een structureel karakter heeft. Vooralsnog nemen we hier een Pm post voor op. Bij het opstellen van de begroting 2023 hopen we hier meer inzicht in te hebben. Op dat moment hebben we ook meer duidelijkheid over de over de hoogte van de rijksbijdrage.

6.72 – Maatwerkdienstverlening 18- (Jeugdzorg)

Activiteit	Hervormingsagenda kosten jeugdzorg.				
Gevolgen voor de inwoners	Verbeteren effectiviteit jeugdhulp om kosten op langere termijn duurzaam terug te dringen dan wel het op orde brengen en houden van de beschikbare budgetten.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	Pm	Pm	Pm	Pm	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De Hervormingsagenda moet zorgen voor een beheersbaar en daarmee duurzaam financieel houdbaar stelsel. De extra bezuiniging op het budget voor de jeugd in het nieuwe regeerakkoord zet echter de bedoeling en de uitvoering van de Hervormingsagenda onder druk. Gemeenten schorten daarom de Hervormingsagenda op totdat er een principeafpraak is gemaakt met het nieuwe kabinet. In deze principeafpraak moet het nieuwe kabinet onderschrijven dat de extra bezuiniging in het coalitieakkoord niet ten laste komt van kwetsbare kinderen en dat dit niet wordt afgewenteld op gemeenten. Gemeenten verwachten daarom een adequate compensatie voor de feitelijke uitgaven op het gebied van jeugdhulp. Als deze compensatie achterwege blijft zal dit voor de gemeente leiden tot hogere uitgaven.

6.72 – Maatwerkdienstverlening 18- (Jeugdzorg)

Activiteit	Extra salarislasten zorgdomein, onderdeel jeugd.				
Gevolgen voor de inwoners	Verbeteren effectiviteit jeugdhulp om kosten op langere termijn duurzaam terug te dringen dan wel het op orde brengen en houden van de beschikbare budgetten.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 38.643	€ 38.200	€ 38.163	€ 38.525	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De Tweede Kamer heeft op 16 september 2021 de motie Hijink/Bikker aangenomen over het vrijmaken van extra financiële middelen voor zorgsalarissen. Het kabinet stelt vanaf 2022 structureel € 94 miljoen beschikbaar aan gemeenten, opdat zij de financiële middelen hebben om de stijging van de zorgsalarissen in het sociaal domein mogelijk te kunnen maken. Een deel van € 80 miljoen

wordt toegevoegd aan de algemene uitkering en verdeeld via het subcluster Jeugdhulp, subcluster Wmo 2015 en subcluster Wmo - huishoudelijke hulp. De verdeling tussen deze drie subclusters vindt naar rato van de omvang van de clusters plaats. Hierbij zijn de budgetten uit de decentralisatie-uitkeringen Vrouwenopvang en Maatschappelijke opvang meegewogen bij het subcluster Wmo 2015. Bij het subcluster Jeugdhulp is de integratie-uitkering voogdij en 18+ meegewogen. Het overige structurele bedrag van € 14 miljoen zullen gemeenten in het voorjaar bij de verwerking van de reguliere loon- en prijsbijstelling voor Beschermd Wonen ontvangen. Het kabinet heeft hiervoor structureel extra middelen beschikbaar gesteld. Aangezien dekking plaatsvindt vanuit de algemene uitkering, is er per saldo geen uitzetting van de gemeentelijke begroting.

6.72 – Maatwerkdienstverlening 18- (Jeugdzorg)

Activiteit	Algemene toename kosten jeugdzorg als gevolg van loon- en prijsstijging.				
Gevolgen voor de inwoners	Verbeteren effectiviteit jeugdhulp om kosten op langere termijn duurzaam terug te dringen dan wel het op orde brengen en houden van de beschikbare budgetten.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	Pm	Pm	Pm	Pm	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De effecten van de stijgende prijzen in het algemeen en de stijging van de salarissen in de nieuwe cao Jeugdzorg, zullen vanaf 2023 zichtbaar zijn. De verwachting is dat er een stijging van de kosten op jeugd tussen de 7% en 11% bedragen. Bij het opstellen van de begroting 2023 zal er een verhoging van de kosten worden meegenomen, voor zover op dat moment bekend.

Herijking exploitatie

De volgende financiële mutaties zijn aangeleverd:

Product	2023	2024	2025	2026
Lasten				
4.1 - Gevolgen investeringen IHP Onderwijs	Pm	Pm	Pm	Pm
6.72 - Dalende kosten jeugdzorg door wijziging woonplaatsbeginsel	Pm	Pm	Pm	Pm
6.72 - Hervormingsagenda kosten jeugdzorg	Pm	Pm	Pm	Pm
6.72 - Extra salariskosten zorgdomein, jeugd	38.643	38.200	38.163	38.525
6.72 - Extra kosten jeugdzorg door loon- en prijsstijging	Pm	Pm	Pm	Pm
Totaal lasten	38.643	38.200	38.163	38.525
Baten				
Totaal baten	0	0	0	0
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)	38.643	38.200	38.163	38.525

Toelichting lasten (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde onderwerpen benoemd):

Programma 07 - Gezond Meedoen

Gezondheid, zorg en ondersteuning zijn de leidende thema's binnen het programma Gezond Meedoen in De Wolden. We bieden zorg en ondersteuning aan inwoners die dat nodig hebben om in de (lokale) samenleving mee te doen.

Het programma in beeld

Herijking exploitatie

6.1 – Samenkracht en burgerparticipatie (Maatschappelijk werk en welzijn)

Activiteit	Looncompensatie Algemeen Maatschappelijk werk, Schoolmaatschappelijk werk en welzijnswerk conform cao.				
Gevolgen voor de inwoners	Kwalitatief aanbod Welzijnswerk.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	Pm	Pm	Pm	Pm	Incidenteel
	Pm	Pm	Pm	Pm	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

In het kader van de subsidieverstrekking aan Stichting Welzijn De Wolden voor het uitvoeren van Algemeen Maatschappelijk werk, Schoolmaatschappelijk werk en welzijnswerk wordt jaarlijks rekening gehouden met een compensatie voor loon- en prijsstijgingen die voortvloeien uit cao-verplichtingen. Bij het opstellen van de Kaderbrief 2023 is de prijsindex nog niet bekend en daarom nemen we dit mee als Pm-post.

6.1 – Samenkracht en burgerparticipatie (problematiek Oekraïne)

Activiteit	Opvang vluchtelingen vanuit Oekraïne.				
Gevolgen voor de inwoners					
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	Pm	Pm	Pm	Pm	Incidenteel
	Pm	Pm	Pm	Pm	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Vanuit het Rijk is ons meegegeven dat het uitgangspunt is dat de gemeente een reële compensatie ontvangt voor de extra kosten als gevolg van de opvang van een deel van de vluchtelingenstroom vanuit Oekraïne. Het zou nagenoeg geen nadelige financiële effecten hebben voor de gemeente. Daarbij wordt gestreefd naar een robuuste systematiek, die zoveel mogelijk uit gaat van norm-bedragen, waarbij de kostendekkendheid tussentijds wordt gemonitord. Ook werkt het kabinet aan een specifieke uitkering voor de opvang van ontheemden Oekraïne. Dit moet gemeenten in staat stellen de opvang te bekostigen en hierover verantwoording af te leggen. De inwerkingtreding van de regeling voor deze specifieke uitkering is beoogd medio april en heeft een terugwerkende kracht.

Naast bovengenoemde incidentele gevolgen van de opvang verwachten we ook structurele gevolgen voor de uitvoering van de participatiewet. Vooralnog zijn hiervoor de aantallen en financiële gevolgen niet bekend en nemen we dit op als Pm post.

6.2 – Wijkteams (eerste lijnsloket Wmo)

Activiteit	Structureel budget buurtteams/wijkteams versus coördinatie subsidieregeling Initiatiefrijk De Wolden.				
Gevolgen voor de inwoners	Versterking samenwerking tussen inwoners en professionals.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

In de begroting 2022 is op pagina 69/70 aandacht gevraagd voor de continuering van de twee buurtteams met een structurele uitzetting van het benodigde budget. Voor dit jaar is destijds echter een incidenteel budget toegekend. Voor een structurele oplossing na 2022 zou de Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoozevee gevraagd worden wat de mogelijkheden binnen de SWO zijn.

Omdat er mogelijk een relatie gelegd kan worden met een structurele inbedding van de coördinatie subsidieregeling 'Initiatiefrijk De Wolden', is hierover onder programma 'De Wolden gastvrij, initiatiefrijk & stimulerend' nadere informatie opgenomen. Korthedshalve wordt daarnaar verwezen.

6.71 – Maatwerkdienstverlening 18+ (Wmo natura immaterieel)

Activiteit	Extra salarislasten zorgdomein, onderdeel Wmo.				
Gevolgen voor de inwoners	Verbeteren effectiviteit hulp Wmo om kosten op langere termijn duurzaam terug te dringen dan wel het op orde brengen en houden van de beschikbare budgetten.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 56.582	€ 55.833	€ 55.664	€ 56.076	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De Tweede Kamer heeft op 16 september 2021 de motie Hijink/Bikker aangenomen over het vrijmaken van extra financiële middelen voor zorgsalarissen. Het kabinet stelt vanaf 2022 structureel € 94 miljoen beschikbaar aan gemeenten, opdat zij de financiële middelen hebben om de stijging van de zorgsalarissen in het sociaal domein mogelijk te kunnen maken. Een deel van € 80 miljoen wordt toegevoegd aan de algemene uitkering en verdeeld via het subcluster Jeugdhulp, subcluster Wmo 2015 en subcluster Wmo - huishoudelijke hulp. De verdeling tussen deze drie subclusters vindt naar rato van de omvang van de clusters plaats. Hierbij zijn de budgetten uit de decentralisatie-uitkeringen Vrouwenopvang en Maatschappelijke opvang meegewogen bij het subcluster Wmo 2015. Bij het subcluster Jeugdhulp is de integratie-uitkering voorgedij en 18+ meegewogen. Het overige structurele bedrag van € 14 miljoen zullen gemeenten in het voorjaar bij de verwerking van de reguliere loon- en prijsbijstelling voor Beschermd Wonen ontvangen. Het kabinet heeft hiervoor structureel extra middelen beschikbaar gesteld. Aangezien dekking plaatsvindt vanuit de algemene uitkering, is er per saldo geen uitzetting van de gemeentelijke begroting.

6.60 – Maatwerkvoorziening (Wmo)**6.71 – Maatwerkdienstverlening 18+ (Wmo natura immaterieel)**

Activiteit	Bijstelling budgetten Wmo a.g.v. verschillende financiële ontwikkelingen.				
Gevolgen voor de inwoners	Het op orde brengen en houden van een actuele gemeentebegroting.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	Pm	Pm	Pm	Pm	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Ten aanzien van de Wmo kunnen er, in het licht van de kaderbrief, nog geen harde financiële ontwikkelingen worden benoemd. Wel willen wij een aantal mogelijke ontwikkelingen benoemen, waarvan het financiële effect bij het opstellen van de begroting 2023 nader zal worden geduïd.

1. Een eerste ontwikkeling die we benoemen is de landelijke trend betreffende het stijgen van de Wmo-kosten. Deze trend is ook binnen de gemeente De Wolden waarneembaar, met name op het vlak van huishoudelijke hulp. De komende periode zullen wij blijven monitoren en indien nodig het effect voor de begroting van 2023 duiden en opnemen. Onlangs is deze trend nog benoemd in een artikel in Binnenlands bestuur: https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/betaalbaarheid-sociaal-domein-ongewis?tid=TIDP2265988XA1712FEF46FE430C91DABB24F5DD1BDCYI5&utm_campaign=BB_NB_Sociaal&utm_medium=email&utm_source=binnenlandsbestuur.
2. Een tweede ontwikkeling betreft de prijsstijgingen die zich presenteren als gevolg van de coronapandemie en de situatie in Oekraïne. Het te verwachten financiële effect zullen wij duiden bij de begroting 2023.
3. Een derde financiële ontwikkeling is de uitwerking van de taakstellingen in het kader van herijking De Wolden. Momenteel worden de herindicaties huishoudelijke hulp, in navolging van het nieuwe normenkader, uitgevoerd. Pas na afronding van de werkzaamheden zal ook het daadwerkelijke financiële effect voor het lopende jaar en de meerjarenbegroting helder worden. Wij zullen dit effect meenemen bij het opstellen van de begroting.

7.1 - Bijdrage GGD voor de Kaderbrief 2023 De Wolden

Activiteit	Indexering en mutaties GGD Drenthe.				
Gevolgen voor de inwoners	Waarborgen van de volksgezondheid.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 91.089	€ 61.895	€ 96.236	€ 129.655	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:**Categorie 1**

In de begroting 2023 van GGD Drenthe is een loon- en prijscompensatie van 1,9% van de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling opgenomen. De 1,9% is tot stand gekomen op basis van de berekeningssystematiek uit 'Samenwerken in Drenthe'. Tussentijdse hogere indexering dient GGD te financieren uit haar algemene reserve. Vanaf 2024 kan het indexeringspercentage wijzigen. Daarnaast neemt GGD incidentele en structurele kosten op voor ontwikkelingen op het gebied van informatieveiligheid en privacy, datagericht werken, gezonde leefomgeving en publieke gezondheid.

Herijking exploitatie

De volgende financiële mutaties zijn aangeleverd:

Product	2023	2024	2025	2026
Lasten				
6.1 – Looncompensatie AMW, etc.	Pm	Pm	Pm	Pm
6.1 - Opvang vluchtelingen uit Oekraïne	Pm	Pm	Pm	Pm
6.1 - Structureel budget Wijkteams (zie programma 'DWD gastvrij etc.)	-	-	-	-
6.1/6.71 - Extra kosten zorgdomein, Wmo	56.582	55.833	55.664	56.076
6.6/6.71 - Bijstelling budgetten Wmo door verschillende financiële ontwikkelingen	Pm	Pm	Pm	Pm
7.1 – Loon- en prijscompensatie GGD	91.089	61.895	92.236	129.655
Totaal lasten	146.671	117.728	147.900	185.731
Baten				
Totaal baten	0	0	0	0
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)	146.671	117.728	147.900	185.731

Toelichting lasten (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde onderwerpen benoemd):

Programma 08 - De Wolden actief en opgeruimd

De Wolden is een sportieve gemeente. Op het gebied van sport- en bewegen gebeurt er veel. De vele en onmisbare vrijwilligers maken dit mede mogelijk.

Op het gebied van afval dragen we bij aan de totstandkoming van een circulaire economie. Het stimuleren van en verleiden tot gedragsverandering bij inwoners is minstens zo belangrijk als het beschikken over een technische inzamelstructuur.

Het programma in beeld

Herijking exploitatie

Bij dit programma zijn geen autonome ontwikkelingen die op dit moment uw aandacht vragen.

Herijking exploitatie

De volgende financiële mutaties zijn aangeleverd:

Product	2023	2024	2025	2026
Lasten	-	-	-	-
Totaal lasten	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-
Totaal baten	-	-	-	-
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)	-	-	-	-

Toelichting lasten (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde onderwerpen benoemd):

Programma 09 - Diverse financiële zaken De Wolden incl. SWO

Dit hoofdstuk richt zich onder andere op de ontwikkelingen binnen de gemeentelijke financiën inclusief de algemene dekkingsmiddelen, de overhead (bedrijfsvoering), de vennootschapsbelasting, het onderdeel onvoorzien en de reserves. Deze onderdelen zijn, naast de voorgaande programma's op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording, verplicht voorgeschreven.

De bedrijfsvoering die nodig is voor het realiseren van de doelstellingen, is primair de verantwoordelijkheid van de Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen en valt grotendeels buiten de reikwijdte van dit hoofdstuk.

Het programma in beeld

Herijking exploitatie

0.34 – Toeristenbelasting

Activiteit	Bijstelling opbrengst toeristenbelasting.				
Gevolgen voor de inwoners	Juiste informatie in de gemeentelijke cijfers.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	Pm	Pm	Pm	Pm	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

In de jaarrekening 2021 is onder andere al gemeld dat het werkelijke aantal overnachtingen achterblijft bij de verwachtingen en dus ook de opbrengst van de werkelijk ontvangen toeristen-

belasting. De te ramen opbrengst zou op basis hiervan gebaseerd moeten worden op 285.000 overnachtingen. Gelet op het tarief 2022 zou de opbrengst in het verlengde daarvan dan neerwaarts bijgesteld moeten worden. Wij stellen ons voor richting de samenstelling van de begroting 2023 op grond van de meest actuele aantallen en cijfers, een reële inschatting te kunnen maken wat precies de gevolgen zijn voor de structurele opbrengsten in de komende jaren.

0.61/0.62 – OZB (niet) woningen

Activiteit	(Extra) verhoging van de onroerendezaakbelastingen.				
Gevolgen voor de inwoners	Instandhouding voorzieningen met daar tegenover hogere woonlasten.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	Pm	Pm	Pm	€ 129.000 V	Structureel

Toelichting:

Categorie 2

Hoewel in het huidige college- en raadsprogramma is te lezen dat de gemeente de belastingdruk voor haar inwoners zoveel mogelijk beperkt, is het in sommige situaties toch noodzakelijk om tot een extra verhoging van bijvoorbeeld de onroerendezaakbelastingen te moeten besluiten. Ook is vermeld dat trendmatige verhogingen van de heffingspercentages OZB geen automatisme zijn. Desondanks is bij voorgaande begrotingen besloten in de meerjarige begroting noodzakelijkerwijs toch met een regulier stijgende opbrengst van de OZB te rekenen. Redenen hiervoor zijn:

- De noodzaak van prijsinflatie aan de lastenkant van de begroting, onder andere onderhoud en dergelijke;
- Er een collegeprogramma ligt waaruit de nodige structurele extra uitgaven voortvloeien;
- Er een behoorlijke investeringsopgave met daaraan gekoppelde kapitaallasten ligt;
- De beschikbare structurele budgettaire ruimte erg beperkt is;
- Het Rijk met de lagere overheden taak decentralisaties afsprekt waar onvoldoende middelen voor worden toegekend.

Indien er daarnaast of om andere redenen een extra verhoging van de OZB noodzakelijk is, dan is het gewenst inzicht te hebben wat 1% verhoging dan doet met de totaalopbrengst. Uitgaande van de geraamde opbrengst 2022 betekent dit een bedrag van afgerond € 50.000. Voor de nieuw toegevoegde jaarschijf 2026 is hierboven een bedrag van € 129.000 wegens trendmatige verhoging opgevoerd (1,5% trend en 1% areaaluitbreiding) t.o.v. de ramingen 2025.

0.64 – Belastingen - algemene overige ontwikkelingen

Activiteit	Uitbreiding gemeentelijk belastinggebied.				
Gevolgen voor de inwoners	Juiste informatie in de gemeentelijke cijfers.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	Pm	Pm	Pm	Pm	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

In het Coalitieakkoord 2021 – 2025 “Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst” is door de Regering opgenomen dat partijen een nieuwe financieringssysteem voor mede-overheden voor de periode na 2025 willen uitwerken. Een en ander om een stabielere financiering voor de mede-overheden te realiseren en hun autonomie te vergroten. Daarbij wordt ook de mogelijkheid voor een groter gemeentelijk belastinggebied betrokken, inclusief alternatieven voor OZB.

De jaarlijkse indexering van het Gemeentefonds die voortvloeit uit de koppeling aan de rijksuitgaven wordt het accres genoemd. In het regeerakkoord is een financiële reeks opgenomen voor het accres in de kabinetsperiode. Het accres wordt vanaf 2026 vastgezet op € 1 miljard met verwijzing naar uitbreiding van het belastinggebied, aldus het nieuwe kabinet.

Standpunt VNG

Bij de Algemene Ledenvergadering van de VNG in 2019 hebben gemeenten zich voorstander getoond van een uitbreiding van het gemeentelijk belastinggebied. In discussies hierover (o.a. in de bestuurlijke VNG-commissie Financiën) is wel duidelijk geworden dat het omzetten van het abstracte idee in concrete maatregelen allesbehalve vanzelfsprekend en eenvoudig is. Ter illustratie zijn hieronder de ijkpunten verwoord zoals die destijds in de commissie VNG-commissie Financiën naar voren zijn gebracht:

1. Een groter belastinggebied is geen doel op zich, maar dient om de band tussen bepalen, betalen en verantwoorden te versterken.
2. Het moet gaan om een substantiële uitbreiding.
3. De horizontale, democratische verantwoording waarborgt verantwoorde heffing. Limitering van de opbrengsten via rijksregelgeving past daar niet bij.
4. Geen verhoging van de lastendruk. Uitbreiding van de gemeentelijke belastingen is onlosmakelijk verbonden met een navenante verlaging van de rijksbelastingen (mogelijk gemaakt door een verkleining van het gemeentefonds).
5. Voor de belastingbetaler is de herziening zo veel mogelijk inkomensneutraal. Koopkrachtereffecten moeten worden geneutraliseerd. Dit vereist maatregelen van het Rijk.
6. Voor de belastingbetaler moet zichtbaar zijn dat er sprake is van een verschuiving en geen verhoging. Dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van Rijk en gemeenten.

Vereenvoudiging door afschaffen kleinere heffingen is mogelijk voor zover er sprake is van aanvaardbare financiële gevolgen op gemeentelijk niveau.

0.7 – Algemene uitkering uit het Gemeentefonds

Activiteit	Bijstelling accres gemeentefondsuitkering inclusief vervallen opschalingskorting t/m 2025 o.b.v. de 'Maartbrief 2022'.				
Gevolgen voor de inwoners	Juiste informatie over de gemeentelijke cijfers.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 1.261.000 V	€ 2.138.000 V	€ 2.518.000 V	€ 669.000 V	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De belangrijkste inkomstenbron voor de gemeente vormt de algemene uitkering van het Rijk betreffende het gemeentefonds. De cijfers in de huidige meerjarenbegroting zijn nog gebaseerd op de septembercirculaire 2021.

Volgens Binnenlandse Zaken is er voor de periode 2023-2025 voor gemeenten (en provincies) samen € 3 miljard extra beschikbaar bovenop de stand Miljoenennota 2022. Dit als gevolg van de extra middelen uit het coalitieakkoord, voor het extra accres (het gemeente- en provinciefonds bewegen mee met de rijksuitgaven) en het schrappen van de oploop van de opschalingskorting voor deze kabinetsperiode. 'De eerste berekeningen op basis van de reeksen in het coalitieakkoord (accres en opschalingskorting) tonen aan dat geen enkele gemeente er in de periode 2022-2025 financieel op achteruit zal gaan bij invoering van het nieuwe model', aldus de minister in haar brief aan de Tweede Kamer. Dat komt dan volgens haar nog naast de andere middelen uit het coalitieakkoord die nog ter beschikking van gemeenten komen, zoals de uitvoeringskosten van klimaat en middelen voor de jeugdzorg.

Naast de stijging van het accres is inmiddels ook duidelijk geworden dat het Rijk de oploop van de zogenoemde opschalingskorting boven de € 1,0 miljard landelijk, gedurende de periode 2023 - 2025 schrapt. Daarnaast mag de gemeente in verband met het verspringen van het basisjaar ook rekenen op een stijging van de uitkering ingaande 2023 wegens loon- en prijsinflatie. Een voorlopige berekening op grond van de zogenoemde 'Maartbrief 2022' (met verspringing basisjaar) en tegen constante prijzen voor de jaren daarna laat een toename van de uitkering naar 2023 zien van afgerond € 1.261.000 t.o.v. de raming voor dat jaar in de huidige MJB. Deze verhoging is voorlopig als extra ontvangst ingeboekt. Hoe de berekeningen er precies uit gaan zien, wordt

bekend gemaakt bij de meicirculaire 2022. Zodra hierover meer bekend is, zullen we de raad afzonderlijk informeren over de budgettaire gevolgen. Ook voor een nadere duiding van bovenvermelde uitkomsten is meer informatie nodig.

Uit de algemene uitkering zal de gemeente niet alleen de 'eigen' loon- en prijsstijgingen 2022 en 2023 moeten opvangen, maar ook de stijging van deze lasten bij de verbonden partijen (SWO, Veiligheidsregio, RUD, GGD, etc.). Ook zal de dekking van de ingeschatte verhoging van de onderhoudsbudgetten kapitaalgoederen (prijsinflatie) hieruit (deels) gecompenseerd moeten worden. Zo is bijvoorbeeld in bovenvermelde cijfers gerekend met een CPB-consumenten-prijsindexcijfer van maar liefst 7,6% voor 2022 en 2023 samen. Dit betekent dat budgetten zowel in de lopende als voor de nieuwe begroting 2023 aanzienlijk zouden moeten stijgen. De gemeentefondsuitkering ramen we voor de jaren **na** 2023 in constante prijzen. Dit betekent dan ook dat we de lasten in meerjarenperspectief ook niet verder verhogen met de loon- en prijsindex van ná 2023.

In de 'Maartbrief 2022' is verder weinig tot niets vermeld over het 'ravijnjaar 2026' zoals PAUW Inergy dit noemt. Dit brengt gemeenten in de problemen als er geen duiding van de uitkomsten van de laatste jaarschijf uit deze meerjarige begroting kan worden gegeven. Het jaar 2026 is het jaar waarop de provinciaal toezichthouder toetst of een begroting structureel en reëel in evenwicht wordt gebracht.

Tenslotte werd zeer onlangs duidelijk dat het Rijk te kampen heeft met omvangrijke tekorten op de rijksbegroting, die mogelijk oplopen tot een totaalbedrag van € 23 miljard. Dat ook de lagere overheden hiervan de gevolgen zullen ondervinden, ligt voor de hand.

0.7 – Algemene uitkering uit het Gemeentefonds

Activiteit	Herziening verdeelsystematiek gemeentefondsuitkering ingaande 2023.				
Gevolgen voor de inwoners	Juiste informatie over de gemeentelijke cijfers.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 183.750 V	€ 183.750 V	€ 183.750 V	€ 183.750 V	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De herverdeling van het gemeentefonds, aanvankelijk voorzien voor 2021, is herhaaldelijk uitgesteld. Besluitvorming over de invoering van de integrale nieuwe verdeling is aan het nieuwe kabinet. Een andere verdeling van het gemeentefonds is volgens het ministerie nodig omdat de huidige manier van het verdelen van het rijksgeld over de gemeenten niet goed aansluit bij de kosten die gemeenten maken. Daardoor krijgen sommige gemeenten te veel geld, andere gemeenten juist te weinig geld.

Het huidige model stamt grotendeels uit 1997. Sindsdien is er veel veranderd in de kosten van gemeenten, waaronder de decentralisaties in het sociaal domein. Gevolg daarvan is dat er 'allerlei achterhaalde aannames' in het huidige model zitten waardoor de verdeling van de middelen en de kostenontwikkeling van gemeenten steeds meer uit elkaar zijn gaan lopen. Doel van de herziene verdeling is een stabiel verdeelmodel dat 'zo goed mogelijk' aansluit bij de kosten van gemeenten.

Bij de zogenoemde 'Maartbrief 2022' van 6 april jl. werd nu duidelijk dat het Rijk, ondanks de adviezen van de ROB en de VNG, de nieuwe verdeling toch per 1 januari 2023 gaat doorvoeren. Wel zijn er enkele aanpassingen, waaronder een 'vergroting van de koek' tot een bedrag van € 3 miljard. In afwachting van de uitkomsten van een aantal lopende onderzoeken naar een paar maatstaven, is besloten het ingroeipad per inwoner het 1^e jaar terug te brengen van maximaal € 15 naar € 7,50. Voor de jaren 2024 en 2025 bedraagt dit wel maximaal € 15. Het totale effect van de herverdeling per gemeente komt daarmee op maximaal plus of min € 37,50 per inwoner per gemeente over drie jaar.

Volgens het Rijk is daarnaast wel degelijk voldaan aan enkele andere adviezen van de ROB. Bij de komende meicirculaire zullen de actuele herverdeeleffecten bekend worden. Volgens de laatst bekendgemaakte cijfers zou De Wolden een voordeelgemeente zijn. Vooralsnog hebben we dit voordeel bepaald op 24.500 inwoners x € 7,50 is € 183.750. Dit voordeel komt daarmee bovenop de gevolgen van de 'reguliere' groei van het gemeentefonds zoals hiervoor zijn vermeld.

OVERHEAD**0.4 – Overhead**

Activiteit	Bijdrage Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen.				
Gevolgen voor de inwoners	Een juiste, tijdige en correcte dienstverlening door de van de ambtelijke samenwerkingsorganisatie 'SWO De Wolden Hoogeveen'.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 703.092 N	€ 738.164 N	€ 757.993 N	€ 749.137 N	Structureel

Toelichting:**Categorie 1**

Uit de groei van de gemeentefondsuitkering betalen we ook de loon- en prijsstijgingen, niet alleen van het 'eigen personeel' maar ook van andere organisaties waar de gemeente een financieel belang in heeft. Dat betekent onder andere niet alleen een hogere bijdrage over 2023 aan de Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen. Ook stijgen mogelijk de andere in de begroting van De Wolden geraamde bijdragen aan de verschillende verbonden partijen met de verwachte index. Zie hiervoor echter de programma's waaraan deze verbonden partijen zijn 'gelinkt'. Vooralsnog gaan we bij de Samenwerkingsorganisatie uit van de informatie zoals is opgenomen in de door haar opgestelde [kaderbrief 2023](#).

Gemeente De Wolden draagt bij in de kosten van de SWO op basis van een verrekenpercentage. Op basis van de evaluatie van dit percentage en de door beide gemeenten genomen besluiten, actualiseren we jaarlijks het verdeelpercentage. Voor 2023 is dit berekend op 28,78%.

<u>Overzicht geraamde bijdragen SWO De Wolden Hoogeveen</u>	<u>Jaar 2023 (€)</u>	<u>Jaar 2022 (€)</u>
Raming volgens begroting SWO 2022-2025	17.212.543	17.368.014
Gevolgen tractieplan en wasplaats openbare werken (S)	5.589	855
Cao-aanpassing 2021-2022 (S)	86.412	-
Coördinatie subsidieregeling initiatiefrijke DWD (I)	-	37.000
Extra inzet implementatie Omgevingswet (I)	-	45.000
'Ja, tenzij' - maatwerk dienstverlening leefomgeving (I)	-	60.000
Continuering voor 1 jaar van de buurtteams DWD (I)	-	58.000
Thuiscoaches en Praktijk Ondersteuners Huisartsen (S)	96.000	96.000
Hogere korting bijdrage i.v.m. interne maatregelen (S)	-10.000	-10.000
Claim WMO/meerkosten, VFF, informatiseringsprojecten (S)	356.307	356.307
Correctie pensioenpremies 2022 (S)	-40.000	-40.000
<u>Aanvullend n.a.v. begrotingsbehandeling 2022:</u>		
Applicatie communicatie toezichthouders (S)	8.333	8.333
Extra buitengewoon opsporingsambtenaar (I)	-	* 70.000
Extra WABO-toezichthouder (I)	-	75.000
Project implementatie Omgevingswet (I)	-	79.000
Aanschaf bodycams t.b.v. handhavers (S)	-	13.500
<u>Bijstelling n.a.v. jaarrekening 2021 en overige besluiten:</u>		
Overheveling en update huisvestingslasten openbare werken (S)	** 65.961	** 66.030
Nieuwe software en onderhoud (S)	47.527	-
Indexatie software en onderhoud (S)	16.130	-
Indexatie onderhoud tractie (S)	7.777	-
Indexatie schoonmaakkosten (S)	3.456	-
Bijstelling kapitaallasten o.b.v. jaarrekening 2021 (S)	-30.413	-63.719
Bijstelling tarieven gladheidsbestrijding (S)	3.880	3.946
<u>Uitzettingen begroting 2023:</u>		
Gevolgen periodieke verhogingen (S)	188.955	-
Cao-gevolgen per 1-1-2023 - aanneming van 2% (S)	314.722	-
Vergroten slagkracht informatieveiligheid (S)	14.546	-
Administratieve ondersteuning uitvoering Wet open overheid (S)	7.057	-
Extra inzet t.b.v. verzekeringen (I)	5.185	-
	-----	-----
Totaaltelling bijgestelde bijdrage SWO	18.359.968	18.223.265

Actuele raming in de begroting 2022 e.v. jaren De Wolden	17.656.876	18.236.347
	-----	-----
Bijstelling raming	N 703.092	V 13.082
	=====	=====

*) Als dekking is hiervoor een deel van het jaarresultaat 2021 aangewezen.

***) Hier staat een structurele aframing van het betreffende budget tegenover uit de MJB 2022-2025 van € 57.339 (KP 4.00.40.23000).

Voor een deel zal deze bijdrage moeten worden gedekt uit de compensatie die de gemeente ontvangt voor loon- en prijsstijgingen via het Gemeentefonds (meicirculaire 2022). Er vindt vanzelfsprekend geen compensatie plaats voor de autonome uitzettingen van de bijdrage aan de SWO. Omdat we de gemeentefondsuitkering voor de jaren na 2023 in constante prijzen ramen, worden ook de lasten, dus ook de bijdrage aan de SWO, in meerjarenperspectief niet verder aangepast.

Tenslotte is nog een bedrag van € 28.980 geraamd i.v.m. de gevolgen van de afschaffing van de btw-koepelvrijstelling.

0.4 – Overhead

Activiteit	Huisvesting buitendienst De Vos van Steenwijklaan 73-75, Hoogeveen.				
Gevolgen voor de inwoners	Het beschikbaar hebben van een structurele adequate huisvesting ten behoeve van de buitendienst openbare werken en het onderbrengen daarvan bij de SWO De Wolden Hoogeveen.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 57.339 V	€ 57.339 V	€ 57.339 V	€ 57.339 V	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De centrale hoofdhuisvesting van de buitendienst is gevestigd op de terreinen achter De Vos van Steenwijklaan 75 en 73 te Hoogeveen. Tot voor kort huurden De Wolden en Hoogeveen de terreinen via kortlopende contracten. Nadat deze verhuurder de terreinen had verkocht, hebben de gemeenten de terreinen van de nieuwe eigenaar kunnen huren voor de komende tien jaar. Het bestuur van de SWO (februari 2022) heeft besloten de centrale hoofdhuisvesting onder te brengen in de begroting van de SWO. De kosten voor deze locaties zijn geraamd op € 229.000 in 2023. Door het afstoten van een gehuurde kantine is dit vanaf 2024 € 220.000.

In de begrotingen van de gemeenten is € 183.000 opgenomen voor de huisvesting op deze locaties (voor De Wolden € 57.339). Voor de gemeenten betekent dit respectievelijk een verhoging van € 9.000 voor De Wolden en € 37.000 voor Hoogeveen. De extra kosten komen voort uit de nieuwe langdurige huurcontracten, hogere energiekosten en actualisatie van de onderhoudskosten voor beide locaties.

Voor de Wolden betekent dit een verhoging van € 8.622 in 2023 (€ 65.961 minus € 57.339). Door het afstoten van een gehuurde kantine wordt dit verschil verkleind tot € 6.000 in 2024. De kosten worden vanaf 2022 ondergebracht bij de SWO.

0.4 – Algemeen - onderhoud gemeentelijke gebouwen

Activiteit	Financiële gevolgen update onderhoudsplan 'Planon' voor de gemeentelijke gebouwen.				
Gevolgen voor de inwoners	Het actueel houden van het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen op een door de raad vastgesteld kwaliteitsniveau, zodat een verantwoord gebruik door de inwoners kan plaatsvinden.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	Pm	Pm	Pm	Pm	Structureel

Toelichting:**Categorie 1**

Eens in de vier jaar vindt een herziening en actualisatie plaats van het onderhoudsplan gemeentelijke gebouwen. De afdeling Ingenieursbureau en Sport heeft al haar vastgoed in 2021 opnieuw laten inspecteren. Op basis daarvan presenteren we in 2022 een bijgesteld onderhoudsprogramma (inclusief de financiële gevolgen). Vanzelfsprekend leggen we daarbij een relatie met de 'Voorziening onderhoud gebouwen'. De uitkomsten van actualisatie zullen we de komende periode nader uitwerken en aan de raad voorleggen. Na vaststelling door de raad zullen we de financiële gevolgen meenemen in de programmabegroting 2023. Het is op dit moment te vroeg om een uitspraak te doen over de financiële gevolgen van het bijgestelde onderhoudsprogramma. Wel zal als gevolg van onder andere de extreme kostenstijgingen een aanpassing van de beschikbare budgetten noodzakelijk zijn.

VENNOOTSCHAPSBELASTING

Ter zake zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden. Er bestaat nog steeds onzekerheid over de landelijke uitgangspunten die de Belastingdienst hierover in zal nemen.

ONVOORZIENE UITGAVEN**0.8 – Overige lasten en baten**

Activiteit	Inventarisatie consequenties kostenstijgingen en hogere bijdragen verbonden partijen c.a.				
Gevolgen voor de inwoners	Juiste informatie over de gemeentelijke cijfers.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	Pm	Pm	Pm	Pm	Structureel

Toelichting:**Categorie 1**

Van diverse producten stonden prijzen al langer onder druk als gevolg van de Covid-19 pandemie. De situatie in de Oekraïne zorgt wereldwijd voor nog meer schaarste van diverse grondstoffen en goederen, waardoor er op diverse terreinen sprake is van explosieve prijsstijgingen. Voor onze werkzaamheden ondervinden wij hier direct of indirect ook de gevolgen van. Levertijden nemen toe waardoor werkzaamheden en projecten vertraging oplopen en het uitvoeren van werkzaamheden fors duurder worden. Hierdoor lopen we een risico om uit de pas te lopen met de financiële kaders zoals die zijn vastgesteld in de gemeentelijke begroting. Dit geeft aanleiding om op hoofdlijnen te inventariseren waar wij te maken hebben met prijsstijgingen of deze nog verwachten. Om vervolgens te bepalen of en zo ja welke beheersmaatregelen hiervoor getroffen kunnen worden. Deze inventarisatie heeft in april van dit jaar plaatsgevonden en daaruit blijkt dat bij het onderhoud van de wegen en openbare verlichting tot ruim € 107.000 aan kostenstijgingen worden verwacht. Daarnaast wordt verwacht dat wij bij het programma 'Gezond meedoen in De Wolden' v.w.b. de uitvoering van de diverse zorgtaken onder de Wmo mogelijk te maken krijgen met extra kosten tot ruim € 405.000. Niet alleen zijn het dagkoersen, ook is het mogelijk dat de gemeente ook op andere plaatsen in de begroting wordt geconfronteerd met tegenvallers, b.v. waar het gaat om energie, benzine en diesel, etc. Mogelijk dat deze ontwikkelingen ook doorwerken in de begrotingen van de verbonden partijen en leiden tot hogere gemeentelijke bijdragen. Niet duidelijk is in hoeverre ook de lopende investeringskredieten bijgesteld dienen te worden. Tenslotte is van rijkswege besloten dat gemeenten de compensatieregeling extra energiekosten huishoudens met een laag inkomen uitvoeren. Voor zowel de compensatie zelf als voor de uitvoeringskosten ontvangen de gemeenten binnen de algemene uitkering extra middelen. Hoewel op onderdelen prijsaanpassingen in de verschillende programma's zijn opgevoerd, kon dit niet overal worden meegenomen. In afwachting van nadere informatie hierover richting de samenstelling van de begroting 2023-2026 is hiervoor nu een Pm-post opgenomen.

0.8 – Algemene lasten en baten (onvoorzien)

Activiteit	Ontwikkeling en stelpost kapitaallasten nieuwe investeringen.				
Gevolgen voor de inwoners	N.v.t.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	-	€ 220.000 N	€ 440.000 N	€ 660.000 N	Structureel

Toelichting:**Categorie 1**

Onder verwijzing naar hetgeen hierover al is vermeld bij het onderdeel 'Meerjarig investeringsprogramma' van deze kadernota, merken wij nog het volgende op. In de meerjarige cijfers t/m 2024 is dus per jaar een stelpost van € 220.000 voor kapitaallasten nieuwe investeringen geraamd. Afhankelijk van de financiële mogelijkheden hanteert de gemeente ook voor de jaren daarna dit bedrag voornamelijk als richtinggevend. Dit betekent eigenlijk dat tot en met 2023 jaarlijks een investeringsvolume van gemiddeld € 4,0 miljoen beschikbaar is. Immers de kapitaallasten drukken met ingang van een jaar later op de exploitatie.

Na de samenstelling van het collegeprogramma zal aan de hand van de actuele financiële situatie van de gemeente, op dat moment moeten worden beoordeeld wat voor de nieuwe periode t/m 2026 de mogelijkheden zijn voor het doen van nieuwe investeringen. Vooruitlopend hierop is de betreffende stelpost van € 220.000 per jaar cumulerend ook voor de jaren na 2023 hier opgenomen.

Herijking exploitatie

De volgende financiële mutaties zijn aangeleverd:

Product	2023	2024	2025	2026
Lasten				
0.4 - Bijdrage SWO De Wolden Hoogetveen	703.092	738.164	757.993	749.137
0.4 - Huisvesting buitendienst openb.werken	-57.339	-57.339	-57.339	-57.339
0.4 - Actualisatie onderhoud gebouwen Planon	Pm	Pm	Pm	Pm
0.8 - Stelpost voor loon- en prijsstijgingen	Pm	Pm	Pm	Pm
0.8 - Kapitaallasten nieuwe investeringen	0	220.000	440.000	660.000
Totaal lasten	645.753	900.825	1.140.654	1.351.798
Baten				
0.34 - Toeristenbelasting	Pm	Pm	Pm	Pm
0.61/0.62 - Onroerendezaakbelastingen	0	0	0	129.000
0.64 - Uitbreiding gemeentelijk belastinggebied	Pm	Pm	Pm	Pm
0.7 - Algemene uitkering gemeentefonds (GF)	1.261.000	2.138.000	2.518.000	669.000
0.7 - Herziening verdeling GF	183.750	183.750	183.750	183.750
Totaal baten	1.444.750	2.321.750	2.701.750	981.750
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)	-798.997	-1.420.925	-1.561.096	370.048

Toelichting lasten (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde onderwerpen benoemd).

Overige financieel-technische aspecten

Inleiding

Het college beschrijft hier de uitgangspunten voor het opstellen van de ramingen voor de begrotingsperiode 2023 – 2026. Ook gaat het college op hoofdlijnen in op de rentevisie, het te hanteren inflatiecijfer en de verwachte ontwikkelingen met betrekking tot de heffingen en tarieven en dergelijke.

Tenslotte noemen we hier nog eens de criteria die de raad hanteert bij de afweging voor het doen van nieuwe uitgaven.

Aangezien de algemene uitkering uit het Gemeentefonds een belangrijke rol speelt bij de toekomstige begrotingsuitkomsten, is daar elders in de kadernota afzonderlijk aandacht aan besteed.

Uitgangspunten opstellen raming (programma) begroting 2023

Jaarlijks hanteert het college voor het opstellen van de ramingen voor de nieuwe begroting een aantal kaders. De volgende kaders vormen de uitgangspunten voor het opstellen van de (meerjaren)begroting 2023 – 2026:

- De huidige cao voor gemeenten loopt af per 1 januari 2023. Volgens de laatste inzichten bij de samenstelling van de begroting 2023 van de SWO wordt gerekend met 2,3% over 2023 (raming loonvoet sector overheid volgens blz. 30 septembercirculaire 2021). Hiermee is bij de vaststelling van de bijdragen van de beide gemeenten aan de SWO over 2023 ook rekening gehouden.
- Voor wat betreft de algemene uitkering houden we in de eerste jaarschijf rekening met de meerjarige prijsontwikkeling bbp (gemiddelde van loon- en prijsstijging). Deze baseren we in principe eveneens op de laatst bekende circulaire over de algemene uitkering. Het betreft dan uitgaven m.b.t. de kostensoorten 431... t/m en 434... (energie, overige aankopen, goederen en diensten, etc.). Voor 2023 wordt mogelijk bij de meircirculaire 2022 meer bekend en zullen we, ook afhankelijk van de financiële situatie, beoordelen of en zo ja, tot welk percentage er een loon- en prijscompensatie moet plaatsvinden.
- Vooralsnog stellen we bij de komende meerjarenbegroting de groei van de algemene uitkering gelijk met de loon- en prijsstijging en de areaalontwikkeling voor de jaren 2024 - 2026, d.w.z. dat we deze budgetten in constante prijzen ramen.
- Om de pieken en dalen in het verbruik van energie (gas, water, elektra, benzine, olie, e.d.) te elimineren, werken we met een 3-jaars verbruiksgemiddelde. Vanzelfsprekend moeten we rekening houden met de gevolgen van de extreme prijsstijgingen o.a. als gevolg van de oorlog in Oekraïne.
- In de kaderbrief gaan we ook in op de (meerjarige) ontwikkeling van de post onvoorziene uitgaven. De totale post voor onvoorziene uitgaven in de primitieve begroting omvat een budget van afgerond € 30.000. Een deel van deze post ter grootte van € 10.000 is afgezonderd voor incidentele startsubsidies. Voor een beroep op dit budget gaat het in principe om het doen van incidentele uitgaven van maximaal € 5.000 per situatie en leggen we er altijd achteraf verantwoording over af. Het restant van de post is bedoeld ter invulling door het college. Ondanks dat de post onvoorziene uitgaven structureel in de begroting is opgenomen, heeft deze raming een incidenteel karakter. Dit betekent dat structurele uitgaven geen invloed hebben op de raming van deze post in een volgend begrotingsjaar, maar doorwerken in het begrotings-saldo van de opvolgende jaarschijven. Voor 2023 is deze post als volgt opgebouwd:

a.	4.000.030	Onvoorziene lasten incidentele startsubsidies	€ 10.000
b.	4.000.040	Onvoorziene uitgaven college van B&W	" 20.000
		Totaal	€ 30.000

- Ramingen baseren we op het door de gemeenteraad vastgesteld **bestaand beleid**. Nieuwe beleidsvoornemens brengen we afzonderlijk via het college en raad in. Om te komen tot een integrale afweging vermelden we deze nieuwe voornemens jaarlijks in de kadernota. In een verkiezingsjaar gebeurt dat na de vaststelling van het nieuwe college- en/of raadsakkoord.
- De **algemene uitkering uit het gemeentefonds** en **andere rijksvergoedingen** baseren we op de laatst bekende circulaire van het Rijk.
- De aantallen **inwoners en woonruimten** per 1-1-2022 bedroegen volgens de meest actuele opgave van het Ministerie van BZK - uitkeringsspecificatie algemene uitkering (18-2-2022):
  - aantal inwoners 24.473 (werkelijk volgens interne opgave cluster Bevolking 24.505);
  - aantal woonruimten 11.278 (woningfunctie/logiesfunctie/personen zorginstelling/uitwonende studenten).

Vooralsnog is uitgegaan van een beperkte groei van het aantal woonruimten per jaar. Op basis van de bestaande begrippen hanteren we de volgende voorlopige aantallen per:

1 januari	2022	2023	2024	2025	2026
Inwoners	24.505	24.530	24.555	24.580	24.605
Woonruimten	11.278	11.283	11.288	11.293	11.298

- De **beheersplannen** rekenen we zoveel mogelijk door voor de aanlevering van de begrotingscijfers, zodat we de financiële gevolgen hiervan in de begroting kunnen meenemen. Dit betekent dat we rekening houden met bijgestelde informatie, zoals loon- en prijsstijgingen e.d. Zowel in de planning betreffende de kadernota als de begroting vragen we hiervoor aandacht.

De **subsidies en bijdragen derden** nemen we in de begroting mee op basis van bestaande regelingen en overeenkomsten (vast bedrag of rekening houdende met indexatiemogelijkheden). Ook houden we rekening met de besluitvorming over de vastgestelde bezuinigingsmaatregelen. Voor de verbonden partijen hanteren we een werkwijze met als doel de beheersbaarheid van vooral de gemeenschappelijke regelingen te verbeteren.

Rentevisie

Op grond van het gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording is bij de samenstelling van de begroting 2022 (blz. 127) rekening gehouden met een rentepercentage van 0,4% (omslagrente) voor de berekening van de kapitaallasten. Het bij de begroting (voor)gecalculeerde omslagpercentage mogen we binnen een marge van 0,5% afronden. Wel moet daarnaast de afronding plaatsvinden binnen een veelvoud van 0,5%. Met andere woorden een percentage van bijvoorbeeld 0,76% ronden we af naar 0,5% of 1%.

Ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt

De rente op de geldmarkt (kredieten voor maximaal een jaar) was voor het gehele jaar 2021 negatief. Met andere woorden, er werd rente vergoed bij het aantrekken van kortetermijnleningen (kasgeldleningen). De rentepercentages van 1, 2 en 3 maands-kasgeldleningen, schommelde dit jaar tussen de -0,25% en -0,49%, gemiddeld lag het percentage op ongeveer -0,40%. De rente op de kapitaalmarkt (kredieten langer dan een jaar) bleef dat jaar wederom ongekend laag. Het rentepercentage van bijvoorbeeld een 25-jarige lineaire geldlening was aan het begin van 2021 ongeveer 0,40%. Later in het jaar varieerde de rente tussen de 0,50% en 0,85%. Overigens is het gemiddelde rentepercentage over 2021 van de huidige leningportefeuille van de gemeente afgerond 1,725%. De percentages van de nog niet afgeloste langlopende leningen kunnen we niet (meer) aanpassen.

De verwachting is dat in 2022 de lange- en korte rente wel gaan stijgen. Met betrekking tot de geld- en kapitaalmarkt volgen wij, naast eigen visie en waarneming, ook de adviezen van de grote banken en beleggers. Dit heeft ertoe geleid dat er onlangs, mede op basis van de verwachte

investeringen (w.o. het 'Huis voor Sport & Cultuur'), een nieuwe langlopende geldlening van € 10 miljoen is afgesloten (looptijd 50 jaar) tegen een percentage van 1,46%. Vanzelfsprekend zal dit invloed hebben op het door te belasten omslagpercentage over alle investeringen.

Wij berekenen over het eigen vermogen en de voorzieningen geen rentevergoeding. Ook voegen we hieraan geen rente toe. Omdat het niveau van een voorziening voldoende moet zijn voor de berekende uitgaven, kan het noodzakelijk zijn jaarlijks ten laste van de exploitatie een storting in de voorziening te doen.

Ontwikkelingen met betrekking tot heffingen en tarieven

In het bestaande **collegeprogramma 2018-2022** waren de volgende uitgangspunten vastgelegd rond de ontwikkeling van de heffingen en tarieven van de gemeentelijke rechten en belastingen:

Wij beperken de belastingdruk op onze inwoners zoveel mogelijk:

- Trendmatige verhogingen van de heffingspercentages onroerendezaakbelastingen (OZB) zijn geen automatisme. Dat doen we bijvoorbeeld niet als we al een ruim sluitende begroting hebben. Eventuele verhogingen kunnen we ook zien in relatie tot de ambities van onze gemeente en de bijbehorende maatschappelijke investeringen.
- De leges en de graf- en begraafrechten passen we jaarlijks aan met de inflatiecorrectie.

Wij werken transparant:

- Wij motiveren tarieven en verhogingen daarvan.
- De gevolgen van tariefverhogingen voor de woonlasten van inwoners brengen wij jaarlijks in beeld.

Wij werken kostendekkend:

- Wij streven ernaar rechten zoveel mogelijk kostendekkend te houden.

Ten tijde van het samenstellen van deze kaderbrief was nog geen informatie beschikbaar uit het nieuwe coalitieakkoord na de verkiezingen van 2022.

Gemeentelijk belastinggebied

Van de totale inkomsten van de gemeente De Wolden komt volgens de begroting 2022 (pagina 104) ongeveer 19,8% uit lokale heffingen (belastingen en rechten). Deze lokale heffingen brengen burgers, bedrijven en recreanten op.

Een eigen belastinggebied van voldoende omvang is van belang om als gemeenten de vele taken waar te kunnen maken. Daarnaast biedt een eigen belastinggebied betere mogelijkheden om keuzes te maken en verantwoording aan de kiezers af te leggen.

De VNG pleit al langere tijd voor een lokaal belastinggebied dat qua omvang beter past bij de steeds grotere hoeveelheid taken en verantwoordelijkheden van gemeenten.

Bij programma 9, onderdeel algemene dekkingsmiddelen, is onder trends en ontwikkelingen ingegaan op de ontwikkelingen inzake de uitbreiding van het gemeentelijk belastinggebied.

Op basis van het vorenstaande worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Met betrekking tot de voorlopige hantering van de tarieven voor de gemeentelijke **belastingen**, houden we voor de aanlevering van de ramingen rekening met de tarieven 2022 en de gevolgen van de besluitvorming n.a.v. de begrotingsbehandeling 2022. Wel betrekken we de mutatie van het inwonersaantal en het aantal woningen bij de raming.
- De raad heeft in het verleden o.a. ten aanzien van de onroerendezaakbelastingen besloten, naast een 1% verhoging wegens areaaluitbreiding, ook rekening te houden met een jaarlijkse trendmatige stijging van de opbrengst met 1,5%, dus in totaal 2,5%.

- Voor de toeristen- en forensenbelasting gelden voorsnog de volgende tarieven m.i.v. 2022:
  - toeristenbelasting, per persoon per nacht € 1,21 (2021 is € 1,10);
  - forensenbelasting, per object met een waarde van:

* minder dan € 50.000	€ 200,00;
* € 50.000 < € 100.000	€ 577,00;
* € 100.000 < € 150.000	€ 682,00;
* € 150.000 < € 200.000	€ 735,00;
* € 200.000 >	€ 787,00.
- Naast de algemene uitkering heeft de gemeente andere inkomsten zoals **leges, retributies, heffingen, huren en pachten e.d.** In het kader van het afleggen van rekening en verantwoording is het noodzakelijk dat de budgethouders/beheerders zorgen voor een goede onderbouwing van de te ontvangen bedragen, met waar mogelijk berekeningen en specificaties van achterliggende informatie. Ten aanzien van de **begraafrechten** heeft de raad besloten dat toekomstige tariefsverhogingen zoveel mogelijk beperkt blijven tot een jaarlijkse indexering op basis van het 'consumentenprijsindexcijfer (CPI) voor alle huishoudens' (huidige basisjaar 2015 = 100). Dit prijsindexcijfer passen we ook toe bij de aanpassing van de huren. Volgens pagina 30 van de septembercirculaire 2021 bedraagt deze voor 2023 1,7%.
- Met betrekking tot de **leges burgerzaken**, etc. is in de meerjarenraming rekening gehouden met een trendmatige stijging ter grootte van de inflatiecorrectie en de ontwikkelingen betreffende de ontvangsten van de reisdocumenten. Wettelijk voorgeschreven tarieven rekenen we door naar de klant.

Bij zowel de **afvalstoffenheffing** als de **rioolheffing** kent onze gemeente een nagenoeg 100% kostendekkend tarief. De kostendekkendheid van de leges bouwvergunningen c.q. omgevingsvergunning blijft een aandachtspunt, zeker nu ook de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging Bouwen aanstaande is.

- Voor wat betreft de toekomstige **ontwikkelingen op het gemeentelijk belastinggebied**, wordt verwezen naar hetgeen is vermeld in hoofdstuk 7 bij programma 09 'Diverse financiële zaken en de SWO'.

Beoordelingscriteria 'nieuw' geld, inclusief incidenteel

Zoals gebruikelijk zullen in de programmabegroting 2023-2026 per programma alle nieuwe ontwikkelingen worden opgenomen. Dan zullen wij ook aangegeven of hiermee financiële consequenties dan wel investeringen gemoeid zijn. Afhankelijk van de besluitvorming in de raad zullen de financiële gevolgen daarvan verwerkt worden in de cijfers van de begroting voor het komende jaar, eventueel bij een 1e begrotingswijziging 2023.

Naast een inhoudelijke afweging die we van de raad verwachten, lijkt het daarbij dan onontkoombaar ook een financiële afweging te maken. De raad vragen we daarbij met de volgende vier categorieën (afwegingscriteria) rekening te houden:

1. Onvermijdelijk (uitvloeisel van wet- en/of regelgeving, of de gemeente loopt, wanneer we de activiteit niet uitvoeren een aanzienlijk juridisch, financieel en/of bedrijfsrisico of er is sprake van vastgesteld beleid, waar voor de uitvoering geen c.q. onvoldoende financiën beschikbaar zijn).
2. Aanpassing op basis van de realisatiecijfers.
3. Nieuw beleid (er is sprake van gewenst beleid, waartoe de gemeente niet verplicht is).
4. Niet realiseerbare taakstelling c.q. bezuiniging.

Uit de toegekende categorie kan de raad afleiden wat naar het oordeel van het college de financiële afweging is, ook gelet op de beschikbare financiële ruimte in meerjarenperspectief.

Bijlagen

Bijlage 1 Overzicht van de 'Algemene reserve (incl. specificatie al geormerkte bedragen)

<u>Reserve</u>	Programma	Algemene dekkingsmiddelen			
Nummer	5-201-00001	Budgethouder	Manager eenheid Advies & Control		
Naam	Algemene reserve (vrij aanwendbaar, wel rentegevolgen)				
<u>Financiële informatie</u>					
Stand per 31 december 2021 (volgens voorlopige cijfers jaarrekening 2021)		€	23.794.874		
– diverse onttrekkingen 2022 volgens specificatie		€	-3.430.473		
– storting saldo egaliseringsreserve glasvezelproject De Wolden		€	267.649		
Te verwachten stand per 31 december 2022		€	-20.632.050		
<u>Verwacht verloop voor de jaren daarna</u>	2023	2024	2025	2026	
Te verwachten stand per 1 januari	20.632.050	20.492.050	20.492.050	20.492.050	
Noodzakelijke storting om stand op peil te houden					
Diverse onttrekkingen volgens specificatie	-140.000				
Te verwachten stand per 31 december	20.492.050	20.492.050	20.492.050	20.492.050	
<u>Mogelijke claims</u>					
1. Doel	*	De doelstelling van deze reserve is het vormen van een financiële buffer (voor o.a. het opvangen van tegenvallers). Ook wordt de reserve ingezet ter dekking van incidentele lasten die niet ten laste van de exploitatie komen en voor eventuele nadelig rekeningssaldi.			
2. Historische achtergrond	*	Deze reserve is in het verleden gevormd door batige rekeningssaldi, verkoop gemeentelijke eigendommen, aandelen, enz. Het gevolg van onttrekkingen aan deze reserve is dat er meer externe financieringsmiddelen (langlopende geldleningen) moeten worden aangetrokken, waardoor de rentelasten toenemen. Daarom hebben onttrekkingen aan deze reserve wel financiële gevolgen.			
3. Soort	*	Algemene reserve Structureel			
4. Looptijd	*	Startdatum:	1 januari 1998		
		Einddatum:	Niet bepaald		
5. Benodigd minimaal/ maximaal peil	*	Niet van toepassing.			
6. Storting	*	Onder andere eventuele jaarrekeningssaldi en mutaties (overschotten/tekorten) Algemene reserve bouwgrondexploitatie.			
7. Onttrekking	*	Wordt geregeld bij afzonderlijke besluitvorming door de raad.			
8. Risicocalculatie	*	Onttrekkingen aan deze reserve leiden direct tot hogere rentelasten in de exploitatie doordat er meer vreemd kapitaal moet worden aange-trokken. Deze reserve is dus niet vrij aanwendbaar zonder gevolgen voor de exploitatie.			
9. Bevoegdheid	*	Raad			
10. Ontwikkelingsplanning	*	In 2021 zijn de reserves aandelenoverdracht NV Rendo (€ 13.842.620) en NV Essent (€ 8.794.024) toegevoegd aan de algemene reserve).			
11. Alg. opmerkingen	*	Niet van toepassing.			

De verwachte mutaties van de **algemene reserve** zijn als volgt:

<u>2022</u> :	Extra storting in dekkingsreserve HSC	-/-	€	2.422.508
	Kosten 'Initiatiefrijk De Wolden' 2022	-/-	"	300.595
	Kosten klimaatdoelstellingen 2022	-/-	"	115.630
	Overboeking naar reserve kunstgrasvelden	-/-	"	28.000
	Kosten campagne 'Langer zelfstandig thuiswonen'	-/-	"	15.820
	Diverse onttrekkingen blz. 8 aanb. brief begroting 2022	-/-	"	679.000
	Toevoeging opbrengst verkoop bibliotheek de Wijk	+/+	"	131.080

	Totaal 2022	-/-	€	3.430.473
<u>2022</u> :	Storting saldo egalisatiereserve glasvezelproject	+/+	€	267.649
<u>2023</u> :	Toekomstbestendig maken bedrijventerreinen	-/-	€	10.000
	Corona herstelplan lokaal ondernemerschap	-/-	"	25.000
	Coachingtrajecten Vitale Verenigingen	-/-	"	15.000
	Culturele gemeente van Drenthe 2023/3024	-/-	"	90.000

	Totaal 2023	+/+	€	140.000
Saldo 1-1-2024			€	20.492.050

Bijlage 2 Samenstelling post onvoorziene uitgaven

Het overzicht 'onvoorziene uitgaven' zoals opgenomen in de programmabegroting 2022 bevat de volgende specificatie:

Bijgesteld overzicht -----(t/m wijz.3 van 2022) ----->					2021	2022	2023	2024	2025	2026
Stelpost herverdeeleffecten algemene uitkering										
Taakveldnummer 4.0070.00000 - Algemene uitkering gemeentefonds										
4.380.9202	- Stelpost herverdeeleffecten herziening gemeentefonds				0	0	0	0	0	0
4.380.9202	- Stelposten 'B - uit meicirculaire 2021, nog door B&W vrij te ge				0	66.506	166.788	179.579	236.862	236.862
				subtotaal	0	66.506	166.788	179.579	236.862	236.862
4.380.9202	- Stelpost - restant extra middelen jeugd miv 2022				0					
				Totaal	0	66.506	166.788	179.579	236.862	236.862
Onvoorziene uitgaven										
Taakveldnummer 4.0080.00000:										
4.380.9200	- budget voor de raad				0	0	0	0	0	0
4.380.9200	- budget voor startsubsidies				10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
4.380.9200	- budget voor college van B&W				20.000	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
				sub-totaal	* 30.000	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
Nog te verdelen kapitaal- en overige uitgaven										
4.710.1108	- stelpost nieuw beleid (investerings 2023)				0	0	0	220.000	220.000	220.000
				*	0	0	0	220.000	220.000	220.000
stelpost kapitaallasten (t/m wijz.nr. 3/2022)										
4.380.9202	- vrijval kap.lst. bedrijfsmatige investeringen				43.509	41.669	159.688	272.153	272.569	272.569
				totaal kap.lasten	* 43.509	41.669	159.688	272.153	272.569	272.569
				Totaal	73.509	138.175	356.476	701.732	759.431	759.431

De 'geel' gemerkte bedragen moeten bij de komende begroting nog worden geactualiseerd.

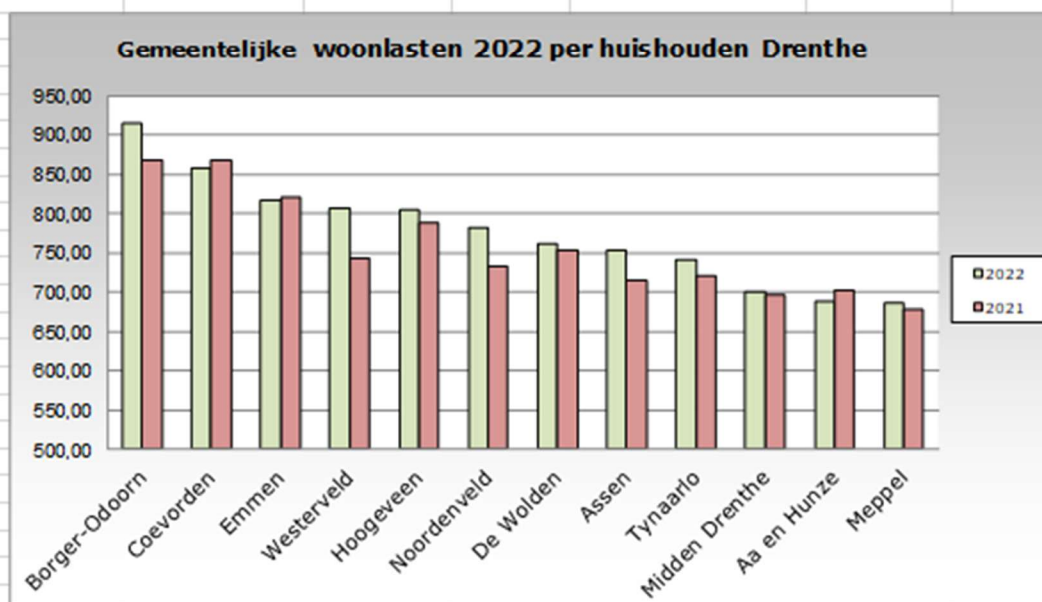
Sinds de vaststelling van de begroting 2022 op 4 november 2021 is de stelpost gevolgen herziening gemeentefonds teruggebracht tot nihil. Daarnaast zijn de stelposten 2025 betreffende gevolgen taakmutaties gemeentefonds (stelposten 'B') en vrijval kapitaallasten bedrijfsmatige investeringen vooralsnog nog ongewijzigd ook in de jaarschijf 2026 vermeld.

De 'stelpost nieuw beleid' op grond van hetgeen is vermeld in de begroting 2022 (zie o.a. pagina 3 aanbiedingsbrief en pagina 98 begroting 2022), voor de investeringen vanuit de jaarschijf 2023 nog slechts een structureel bedrag van € 220.000. Dit bedrag is bedoeld voor de opvang van de kapitaallasten investeringen jaarschijf 2023. Vanaf 2024 is hiervoor in de huidige meerjarencijfers geen investeringsruimte meer opgenomen en vindt er op dit onderdeel dus geen cumulatie plaats vanaf 2024!

Bijlage 3 Overzicht gemeentelijke woonlasten

Woonlasten Drenthe 2022							
	WOZ waarde	percentage	OZB	afvalstoffenheffing	Rioolheffing	2021	2022
Borger-Odoorn	241.000	0,18460%	444,89	225,12	244,04	867,85	914,05
Coevorden	215.000	0,16620%	357,33	296,45	202,84	868,35	856,62
Emmen	204.000	0,16560%	337,82	304,00	175,23	819,77	817,05
Westerveld	320.000	0,11130%	356,16	239,00	212,08	743,34	807,24
Hoogeveen	215.000	0,17090%	367,44	286,80	149,85	788,90	804,09
Noordenveld	297.000	0,10429%	309,74	227,35	245,40	733,32	782,49
De Wolden	323.000	0,10160%	328,17	200,82	232,92	752,54	761,91
Assen	230.000	0,15760%	362,48	252,89	137,39	713,86	752,76
Tynaarlo	325.000	0,09650%	313,63	261,90	165,87	720,52	741,40
Midden Drenthe	249.000	0,10200%	253,98	207,25	238,50	697,30	699,73
Aa en Hunze	276.000	0,10560%	291,46	242,00	155,00	702,30	688,46
Meppel	252.000	0,11900%	299,88	212,00	174,00	677,40	685,88
Drenthe	262.250	0,13210%	335,25	246,30	194,43	757,12	775,97
Landelijk							0,00

Bijlage 4 Meerjarig investeringsprogramma

Overzicht beoogde investeringen (bijgewerkt t/m begr.wijz. 5/2022)												
Taakveld	Investering	Totaal	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Interne order	Begr.wijz.
0.0	Sanering asbesthoudende daken gemeentelijke gebouwen	40.000	-	40.000	-	-	-	-	-	-	7-200-30002	1/2019
0.2	Basisregistratie Grootchalige Topografie	15.000	15.000	-	-	-	-	-	-	-	7-200-03002	1/2018
1.1	Aanpassing brandweerkazernes	277.200	Pm	277.200	-	-	-	-	-	-	7-201-10001/3	1/2019
2.1	Maatregelen N375 (aanbrengen 2 tunnels)	1.500.000	750.000	750.000	-	-	-	-	-	-	7-202-10053	1/2018+1/2019
2.1	Herinrichting Dorpsstraat de Wijk	223.000	223.000	-	-	-	-	-	-	-	7-202-10047	1+2/2018
2.1	Toegankelijkheid Hoofdstraat N/Z Zuidwolde	700.000	600.000	-	100.000	-	-	-	-	-	7-202-10054	1/2018+5/2020
2.1	Fietspad over N48 i.r.t. fietspad Linderweg - Dedemsvaart	390.000	Pm	200.000	-	-	190.000	-	-	-	7-202-10010	7/2019+4/2022
2.1	Fietspad Willem Moesweg te Veeningen	0	-	-	-	-	-	-	-	-	7-202-10041	5/2018
2.1	Fietspad Ruinerweg te Echten	408.000	408.000	-	-	-	-	-	-	-	7-202-10043	1/2018
2.1	Glow-in-the-dark-fietspad Ruinerweg te Echten	150.000	150.000	-	-	-	-	-	-	-	7-202-10055	1/2018
2.1	Fietspad Leeuwte-Munnekenweg te Ruinen	543.300	543.300	-	-	-	-	-	-	-	7-202-10056	1/2018
2.1	Recreatief fietspad verlengde Veldpad Koek'veld/Marterhaer	16.500	-	16.500	-	-	-	-	-	-	7-202-10057	1/2019
2.1	Fietspad langs de Havelterweg te Ruinerwold	522.000	-	296.000	226.000	-	-	-	-	-	7-202-10059	1/2019+2/2020
2.1	Fietspad langs 'Gedempte Hoofddiep' Kerkenveld	406.000	-	Pm	406.000	-	-	-	-	-	7-202-10062	2/2020
2.1	Fietspad Koekangerweg (aanv. i.v.m. wegverbreding)?	150.000	150.000	-	-	-	-	-	-	-	7-202-10052	9/2018
2.1	Fietspad Dwingelerweg te Ansen	131.250	-	-	-	-	131.250	-	-	-	7-202-10072	3/2022
2.1	Fietspad Weerwilleweg Koekange	263.500	-	-	-	-	263.500	-	-	-	7-202-10074	3/2022
2.1	Verbetering kruising Hoofdstraat-Steenbergerweg Zuidwolde	195.000	-	195.000	-	-	-	-	-	-	7-202-10060	1+5/2019
2.1	Verb. kruising Steenbergerweg-Steenbergeresweg Zw-Gvvp	130.000	-	-	-	130.000	-	-	-	-	7-202-10067	1/2021
2.1	Maatregelen Wolddijk Ruinerwold-Oosteinde-Gvvp	39.000	-	-	-	39.000	-	-	-	-	7-202-10068	1/2021
2.1	Uitvoeringsmaatregelen GVVP - nader te omschrijven	436.000	-	-	-	-	212.000	100.000	124.000	-	7-202-10073	3/2022
2.1	Vervangen 3 grote bewegwijzeringsmasten Zuidwolde	30.000	-	-	-	30.000	-	-	-	-	7-202-10069	1/2021
2.1	Verbetering evenemententerrein de Wijk en Zuidwolde	200.000	-	-	200.000	-	-	-	-	-	7-202-10063	2/2020
2.1	Project zuidelijke Brink te Ruinen (incl. doorsteek De Kaamp)	70.000	-	-	70.000	-	-	-	-	-	7-202-10064	3/2020
2.1	Verharden puinwegen Zuidwolde en Kerkenveld	138.875	-	-	-	138.875	-	-	-	-	7-202-10066	1/2021
2.1	Reconstructie Gedempte Wijde Wijk te Kerkenveld	611.075	-	-	-	-	611.075	-	-	-	7-202-10075	3/2022
2.1	Bruggenbeheersplan	310.000	310.000	-	Pm	Pm	Pm	Pm	Pm	-	7-202-10048	1/2018
2.1	Verkeerssituatie Blijdenstein Ruinerwold	50.000	-	-	-	-	50.000	-	-	-	7-202-10076	5/2022
4.1	Parkeerplaatsen BBS De Arendsvleugel te Ruinerwold	20.000	20.000	-	-	-	-	-	-	-	7-204-20001	1/2018
4.2	Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP)	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.2	Aanleg kunstgrasvelden (2020 KIOS R'wold)	623.500	475.000	-	-	-	148.500	-	-	-	7-205-20014 ca	1/2018+2/2020

Overzicht beoogde investeringen (bijgewerkt t/m begr.wijz. 5/2022)												
Taak- veld	Investering	Totaal	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Interne order	Begr.wijz.
5.2	Nieuwbouw 'Huis voor Sport & Cultuur Zuidwolde	15.042.532	85.000	-	12.363.951	-	2.593.581	-	-	-	7-205-20001	1/18+9/20+./22
5.7	Herinrichting burgemeestersbuurt Ruinerwold	155.000	-	155.000	-	-	-	-	-	-	7-205-70001	1/2019
5.7	Vervanging speeltoestellen	387.500	-	-	-	117.500	67.500	67.500	67.500	67.500	7-205-70002 ca	1+3/2021 e.v.
7.4	Energiemaatregelen (overige) gemeentelijke gebouwen	0	-	-	-	Pm	Pm	Pm	Pm	-	Moet nog in B&W/Raad	
7.5	Urnenmuur begraafplaats Echten	16.000	16.000	-	-	-	-	-	-	-	7-207-50003	1/2018
7.5	Ruimen/herinrichten begraafplaats Zuidwolde	215.000	135.000	80.000	-	-	-	-	-	-	7-207-50004	1/2018 + 3/2019
7.5	Ruimen en herinrichten deel begraafplaats Ruinen	286.000	-	13.500	22.500	250.000	-	-	-	-	7-207-50006	1/2019+2/2020+1/2021
7.5	Muur voor historische graven te Zuidwolde	20.000	-	20.000	-	-	-	-	-	-	7-207-50007	1/2019
7.5	Urnenmuur begraafplaats Zuidwolde	100.000	-	-	100.000	-	-	-	-	-	7-207-50008	2/2020
	Diversen nog in te vullen obv ruimte van € 4,0 miljoen p.j.	-811.232	119.700	1.956.800	-9.488.451	3.294.625	-267.406	3.832.500	-191.500	-67.500		
	Totaal investeringen (volgens investeringsplafond)	24.000.000	4.000.000	4.000.000	4.000.000	4.000.000	4.000.000	4.000.000	0	0		
	Kapitaallasten in opvolgend jaar	verwerkt in	-	220.000	220.000	220.000	220.000	220.000	220.000	0		
	Idem cumulerend	begroting	0	220.000	440.000	660.000	880.000	1.100.000	1.320.000	1.320.000		
De laatste jaarschijf betreft de stelpost benodigd voor de investeringen van 2023 en vanaf 2024 is geen stelpost meer geraamd in de MJB t/m 2025												
Taak- veld	Investering	Totaal	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Interne order	Begr.wijz.
	Buiten het afgesproken maximum € 4,0 miljoen:											
0.4	Aanschaf noodagregaat gemeentehuis Zuidwolde	30.000	-	30.000	-	-	-	-	-	-	7-200-40002	1/2019
0.4	Duurzaamheidsmaatregelen gemeentehuis Zuidwolde	1.197.300	-	-	1.197.300	-	-	-	-	-	7-200-40004	2/2020+7/2020
0.4	Verduurzamen gemeentelijk vastgoed (werf en sporthallen)	1.384.608	-	-	-	1.384.608	-	-	-	-	Diverse	4/2021
0.5	Investering in Glasvezel- snel internet (aanvulling)	410.000	410.000	-	-	-	-	-	-	-	7-203-30002	7/2018
3.2	Voorbereidingskrediet onderzoek vestigingslocaties bedrijven	20.000	-	20.000	-	-	-	-	-	-		
5.2	Aanleg kunstgrasvelden (afschrijving tlv dekkingsreserve)	1.150.000	-	-	1.150.000	-	-	-	-	-	7-205-20005 ca	Rb 27-6-19-2/2020
7.2	Investeringen riolering	3.781.000	895.000	700.000	686.000	800.000	700.000	Pm	Pm	-	Diverse	1/2018+1/2019+2/2020+ 1/2021+3/2022
7.3	Vervanging afvalverzamelcontainers	75.000	-	-	-	75.000	-	-	-	-	7-207-30001	1/2021
7.3	Vervanging ondergrondse afvalverzamelcontainers flessenglas	25.000	-	-	-	-	25.000	25.000	25.000	-	7-207-30002	3/2022
7.3	Vervanging minicontainers voor GFT-afval	0	-	-	-	-	-	325.000	-	-	Uitvoering in	2023
8.3	Investeringen zonnepanelen (SvN)	750.000	150.000	150.000	150.000	150.000	150.000	Pm	Pm	-	7-208-22011	1/2018+1/2019+2/2020+3/ 2022
8.3	Investeringen duurzaamheidsleningen (SvN)	1.000.000	250.000	250.000	250.000	250.000	Pm	Pm	Pm	-	7-208-22011	1/2018+1/2019+2/2020
8.3	Verzilveleningen actiepunten woonplan (SvN)	1.000.000	-	250.000	250.000	250.000	250.000	Pm	Pm	-	7-200-50002/4	1/2019+3/2022
	Netto buiten de afspraak van € 4,0 miljoen gemiddeld per jaar	10.822.908	1.705.000	1.400.000	3.683.300	2.909.608	1.125.000	350.000	25.000	0		

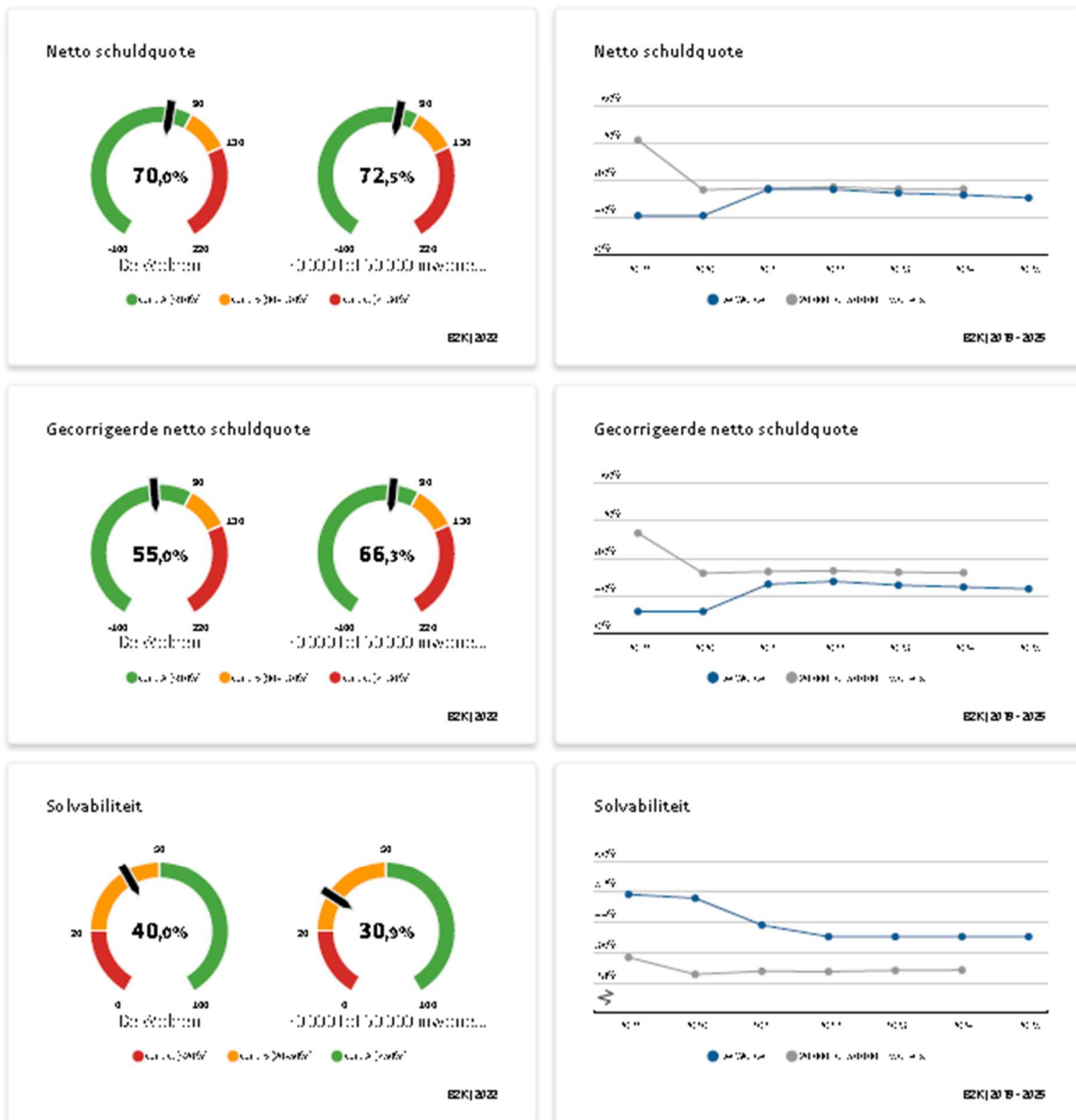

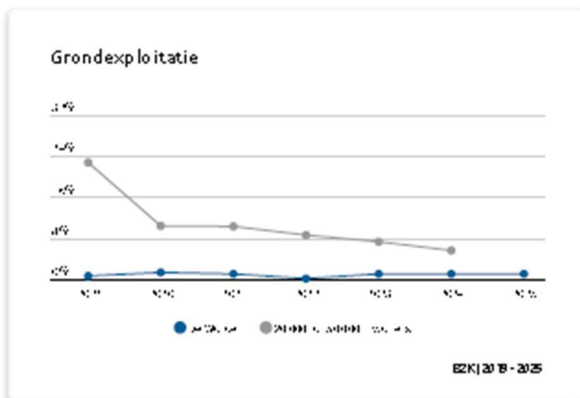
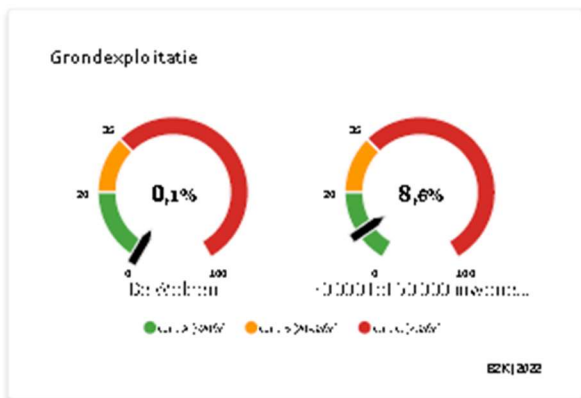
Bijlage 5 Financiële kengetallen 2022 van de gemeente (site BZK)

Gemeentelijke begroting kengetallen

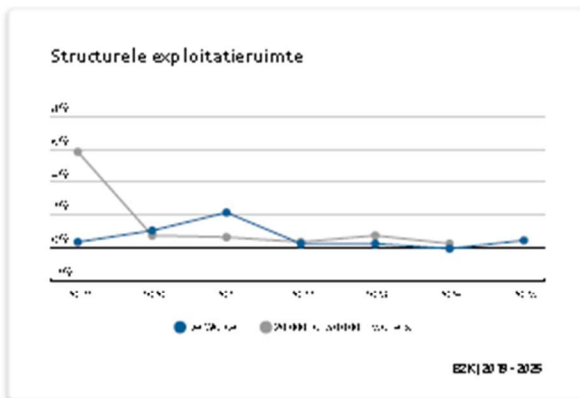
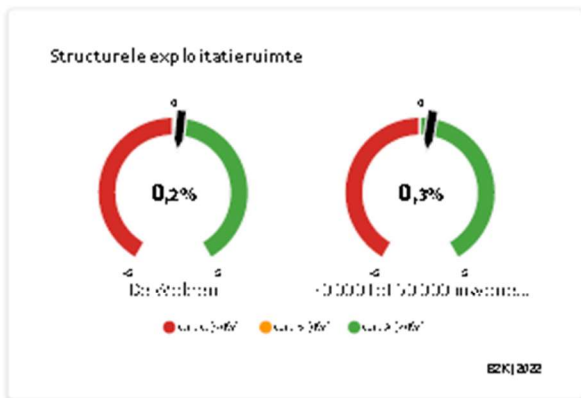
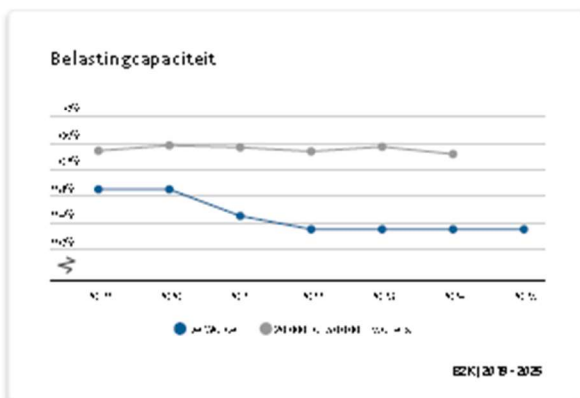
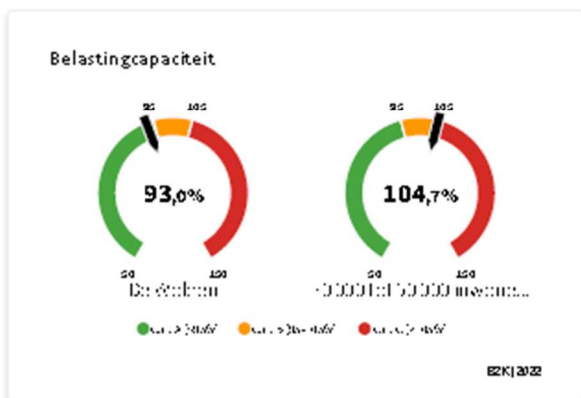
Onderstaande cijfers zijn afkomstig uit de begroting van 2022. De vijf financiële kengetallen geven samen een beeld van de financiële ontwikkelingen in de gemeente. Eén los kengetal zegt echter weinig over de totale financiële positie. De waarden van de kengetallen zijn ingedeeld in 3 categorieën. Deze categorieën sluiten aan bij de landelijk afgesproken signaleringswaarden. Categorie A is het minst riskovol, categorie C het meest.

Weerbaarheid: kan de gemeente tegen een stootje?

Wendbaarheid: kan de gemeente zich relatief snel aanpassen aan veranderende omstandigheden?

 [Bekijk meer in de databank](#)

Powered by Swing Mosaic

Bijlage 6 Lijst met producten per programma

Nr.:	Omschrijving:
	01 - De Wolden gastvrij, initiatiefrij en stimulerend
0.1	Bestuur
0.2	Burgerzaken
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie (kernparticipatie)
	02 - De Wolden een veilig thuis
1.1	Crisisbeheersing en brandweer
1.2	Openbare orde en veiligheid
	03 - Duurzaam leven in De Wolden
0.3	Beheer overige gronden
7.2	Riolering
7.4	Milieubeheer
8.1	Ruimtelijke ordening
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)
8.3	Wonen en bouwen (bouwvergunningen en volkshuisvesting)
	04 - De Wolden onderneemt
0.3	Beheer overige gebouwen
3.1	Economische ontwikkeling
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen
5.7	Openluchtrecreatie en toerisme
8.3	Wonen en bouwen (plattelandsontwikkeling)
	05 - De Wolden aantrekkelijk en aangesloten
2.1	Verkeer en vervoer
2.5	Openbaar vervoer
5.5	Cultureel erfgoed
5.7	Openbaar groen (plantsoenen, landschap, sloten, speeltuinen)
7.5	Begraafplaatsen en crematoria
	06 - De Wolden ontwikkelt met kleur en talent
4.1	Openbaar basisonderwijs
4.2	Onderwijshuisvesting
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproduct
5.4	Musea
5.6	Media

6.1	Samenkracht en burgerparticipatie (jeugdbeleid)
6.2	Wijkteams (Centrum voor Jeugd en Gezin)
6.4	Begeleide participatie
6.5	Arbeidsparticipatie
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-
6.81	Geëscaleerde zorg 18+
6.82	Geëscaleerde zorg 18-
	07 - Gezond meedoen in De Wolden
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie (Amw, dorpscentra, vrijwilligers en flankerend ouderenbeleid)
6.2	Wijkteams (eerste lijnsloket Wmo)
6.3	Inkomensregelingen
6.6	Maatwerkvoorziening (WMO)
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+
7.1	Volksgezondheid
	08 - De Wolden actief en opgeruimd
5.1	Sportbeleid en activering
5.2	Sportaccommodaties
7.3	Afval
	09 - Algemene dekkingsmiddelen
0.5	Treasury
0.61	Ozb woningen (lasten)
0.62	Ozb niet woningen (lasten)
0.64	Belastingen overig
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen
3.4	Economische promotie (forensen-en toeristenbelasting)
	10 - Overhead
0.4	Overhead
	11 - Vennootschapsbelasting
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)
	12 - Onvoorzien
0.8	Overige baten en lasten
	13 - Mutaties reserves
0.11	Mutaties reserves

